

In dit nummer:

- 283 Stil maar, wacht maar
G. v.d. Brink
- 284 Hoe lezen wij de Schrift (1)
J.C. Plooy
- 287 Iets over K. Schilder (2)
Mark Janssens
- 289 L'Abri was jarig
H. Algra
- 291 Leven in Oezbekistan
P.J. van Kampen
- 296 Ex Libris:
Drie bijzondere boeken
T. Hoekstra

Opbouw

Tot opbouw van het gereformeerde leven

Een Olympische gedachte

Hildebrand Bijleveld, Den Haag

Dit is een stuk voor slappelingen en geboren verliezers. De kleine groep Opbouwlezers die buiten deze categorie valt, neemt de draad weer op bij het derde deeltje van dit verhaal. De rest neem ik mee naar het heldendom in de sport.

Ron

En dan komen we als vanzelf bij Ron uit. U kent hem niet, maar hij was mijn buurman in Zwolle. Ron had geen werk. Hij is geboren uit een slecht huwelijk, hij trof trouweloze ouders, kreeg criminele vrienden en kwam vanaf zijn jongensjaren in alle soorten tehuizen terecht die op de hulpverleningskaart staan. Hij heeft het postuur van de Deense Tourwinnaar, Bjarne Riis, breed, blond en al behoorlijk kaal. Dat komt mooi uit, want zijn passie is wielrennen. Niet om naar te kijken, maar om te doen. Hij reed als B-rijder amateurwedstrijden. Ron startte zolang ik in Zwolle woonde vrijwel in alle kermiskoersen rond de kerktorens van Overijssel.

Tot zover alles oké. Bij hem was er slechts één opmerkelijk punt. Hij heeft op twee of drie wedstrijden na, geen enkele wedstrijd uitgereden. Van de krap 60 wedstrijden, haalde hij bij ruim 50 nooit de eindstreep. 's Zondagsmiddags, wanneer ik uit de kerk kwam en hij terug van de koers, bespraken we zijn wedervaren. Het lag nooit aan hem. Gelooft u mij, het kwam altijd door de omstandigheden. Oorzaken? Een steenpuist, ik heb 'm gezien. Een kapotte deraillleur, klopte. Diskwalificatie, want ze hadden hem een verkeerd rugnummer opgespeld. Regen, bij vocht speelde zijn bronchitis op. Ver-

zin maar een reden. Er is geen enkele van gelogen. Het overkwam hem domweg. Voor Ron koester ik een grenzeloze bewondering. Hij kon met al die verklaringen leven en hij lachte er zelf vaak het hardste om. Op hem is Prediker van toepassing: "Niet alle snelsten winnen, ons treft allen hetzelfde lot". Ron rijdt geloof ik nog bij de veteranen.

Fausto Coppi

Over Fausto Coppi zijn zoveel legendes verschenen, dat ik moet kiezen. Deze Italiaanse wielrenner heeft tussen 1938 en 1960 ongeveer alles gewonnen wat er te winnen viel. Zelfs het Criterium van Ouagadougou (Opper Volta). Hij was een wereldlijk asceet die nooit gebraden vlees at, hij nam uitsluitend verse vruchten, dronk looizuur-vrije thee, was volmaakt geheelonthouder en nuttigde 's ochtends en 's avonds altijd een groot bord zemelen met geraspte appel.

Van Coppi is één ding niet bekend. Namelijk dat hij gelukkig was. Hij had ruzie met de paus in Rome, vanwege een buitenechtelijke verhouding. Hij weigerde het heilig oliesel op zijn sterfbed en trof boven zijn graf elkaar hatende vrouwen die allemaal zijn liefde hadden gezocht. Fausto Coppi wordt nog geroemd. Op hem is van toepassing wat Paulus zegt: "Wie aan een wedstrijd meedoet, beheerst zich in alles om een vergankelijke erekrans te krijgen".

Slappelingen

In de Bijbel komen bijna geen wedstrijden voor. De enige die ik zelf uit mijn hoofd weet, gaat tussen Ahimaaz en de Ethiopiër die om het hardst naar David lopen.

De Afrikaan verliest, maar sinds we Olympische Spelen hebben weten we

dat dit een uitzondering was. Al doet de Bijbel weinig met sport, zodra er over gesproken wordt, dan wordt ons de echte sportmentaliteit gewezen. "Er kan maar één de eerste prijs halen" (1 Cor. 7:24). Dat is de boodschap van al die atleten die in Atlanta en omstreken rondhuppelen. Paulus zegt: "Ik ben voor de zwakken zwak geworden om de zwakken te winnen". En even later: "Al wie aan een wedstrijd mee wil doen, beheerst zich in alles; zij (die atleten in Atlanta?) om een vergankelijke erekrans te krijgen, wij om een onvergankelijke. Ik loop dan ook niet maar in den blinde en ik ben geen vuistvechter, die zomaar in de lucht slaat (een beetje geestelijk joggen?). Neen, ik tuchtig mijn lichaam...". Paulus houdt niet van verliezen. Waarom deze ode aan de sport? Niet om die sporters te verafgoden, want die krijgen toch al genoeg roem en geld. Mijn vraag is alleen: waarom ontzeggen mensen zich voor zo'n beperkt ideaal als vergankelijke roem zo ontzettend veel. En waarom ontzeggen wij ons voor de eeuwige roem zo ontzettend weinig.

Ik ben geestelijk net als Ron, maar dan met een fractie van zijn inzet. Elke keer weet ik de oorzaak van mijn geestelijke nederlagen te beargumenteren. Mijn onregelmatig werk stond afgelopen jaar geen bijbelstudie-groep toe. En zo pas getrouwd heb je ook zo je andere interesses. Inderdaad, zelfs die smoes van die pas gekochte os gaat op in de vorm van een nieuwe functie.

Ron stapt weer op de fiets. Ik stap op zijn bagagedrager. Nog een keer starten. Bent u al uitgerust voor het nieuwe seizoen? Misschien moeten we ons wat meer ontzeggen.

Hildebrand Bijleveld is hoofd van EO Tijdsein-TV.

Veertiendaagse uitgave van de
gereformeerde persvereniging opbouw

Redactie

Drs. H. Algra
Ds. J. Bouma
A. Hartkamp
T. Hoekstra
Drs. P.J. van Kampen
Ds. J.M. Mudde
Ds. K. Muller
Ds. W. Smouter
J. Westerkamp-Stegeman

Adres van de redactie

Ds. K. Muller,
Oude Veenscheiding 15,
8446 LC Heerenveen.
Telefoon: 0513-620476
Telefax: 0513-627036.

Alle kopij dient uiterlijk dinsdags, in de week voorafgaande aan de week waarin Opbouw zal verschijnen, bij de redactie binnen te zijn.

Kerknieuws/Onder andere(n)

A. Hartkamp,
Groenord 92,
2401 AG Alphen aan den Rijn.
Tel. 0172-445872.

Abonnementen en ledenadministratie

M. van Veelen-Vreugdenhil
Administratie Opbouw
Hunze 16
2911 EH Nieuwerkerk aan den IJssel
Tel. 0180-320205.
Gironummer 404945 t.n.v.
Geref. Persvereniging Opbouw.

Lidmaatschap Persvereniging

Aanmelding door overschrijving van min.
f 25,- contributie op bovenstaand
gironummer.

Abonnementen

Het aanvragen of opzeggen van
abonnementen uitsluitend bij de
administratie. Abonnementen kunnen ieder
moment ingaan, doch slechts per 31
december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot
15 november.

Abonnementenprijs

Bij vooruitbetaling te voldoen.
f 65,- per jaar of f 36,- per half jaar.
Voor studenten f 33,- per jaar.
Buitenland f 92,- per jaar of f 104,- per
luchtpost. Chequekosten buitenland: f 15,-.

Advertenties

Tarief: 65 ct. per mm. bij 45 mm. breed
(excl. 17,5% BTW).
Advertenties inzenden tot woensdag 8.30
uur, anderhalve week vóór
verschijningsdatum. Familieberichten
uiterlijk vrijdagmorgen, in de week voor
verschijning. Advertenties en
familieberichten rechtstreeks naar Nedag,
t.a.v. het bedrijfsbureau.

Technische realisatie

Nedag Grafisch bedrijf b.v.,
postbus 208, 3770 AE Barneveld,
tel. 0342-410760, fax 0342-492542.

Druk

'Steenbergen', Zeist.

Opbouw wordt gedrukt op
gerecycled papier.

Dit tijdschrift wordt ten behoeve van
iedereen, die niet op de gebruikelijke
manier kan lezen, uitgegeven op
geluidscassette en/of in braille
of grootletter. Informatie en opgave:
CBB, Christelijke Bibliotheek voor
Blinden en Slechtienden, Postbus 131,
3850 AC Ermelo, tel. 0341-551014.

ISSN 0030-3356

Kalender

van Ned. Geref. bijeenkomsten van
meer dan plaatselijk belang.
Opgave: telefoon 0513-620476; tele-
fax: 0513-627036; E-mail:
kmuller@epsilon.nl

- 7 sept. Gereformeerd Appel, Amers-
foort
- 3 okt. Vrouwencontactdag te Dron-
ten; info: 0321-314081
- 26 okt. Centrale Diaconale Conferen-
tie te Zwolle
- 2 nov. Landelijke Ouderlingenconfe-
rentie te Utrecht
- 9 nov. Zendingsnajaarsvergadering
Leerdam met samenwer-
kende kerken

Ontvangen boeken

A. Th. van Deursen en G.J. Schutte,
Geleefd geloven;

*Geschiedenis van de protestantse vroomheid in
Nederland.*

118 blz., geen prijsopgave

ISBN 9023227425

Uitg. Van Gorcum, Assen

Drs. Johan Wiegel en dr. Lambert Wierenga,
**De Nederlandse Geloofsbelijdenis in gewoon
nederlands.**

(Herziene editie)

61 blz., f 16,90

ISBN 9029713674

Uitg. Kok Voorhoeve, Kampen i.s.m. Bij de tijd

Dr. James Dobson,

Als je God niet meer kunt volgen

... en toch je geloof wilt behouden.

169 blz., f 29,90

ISBN 9029712961

Uitg. Kok Voorhoeve, Kampen

Vraag aan onze abonnees

Heeft u de machtigingskaart voor automatische betaling van
het abonnement al ingestuurd? Help ons de administratiekos-
ten te verlagen!

Stil maar, wacht maar

En ik zag... een nieuw Jeruzalem,
neerdalende van God uit de hemel, Openb. 21,2.

G. van den Brink, Veenendaal

In preken en meditaties wordt – op voetspoor van professor Greijdanus? – nogal eens de nadruk gelegd op de tegenwoordigheid van dat neerdalen van het Nieuw Jeruzalem. De vermaning ligt dan voor de hand: is het Nieuwe Jeruzalem herkenbaar in ons kerkewerk? Ik ben bang dat we op deze manier de troost van deze heerlijke belofte laten schuilgaan achter de opdracht.

De troost

Ons kerkewerk vertoont nu eenmaal geen opwekkend beeld. Wat wordt er geleden aan de kerk. Hoeveel kerke-werkers doen hun werk zuchtend. Het moest niet zo zijn, maar... Soms kunnen ze er niet meer tegen op. Hoe vertroostend is het dan dat de Heer op zijn grote dag het Nieuwe Jeruzalem laat neerdalen uit de hemel. De nieuwe stad ontstaat niet doordat wij die zo machtig opbouwen, steen voor steen, van beneden naar boven. Maar omdat de Here hem uit de hemel laat neerdalen op zijn grote dag. Ik meen dat én in Openb. 3,12, maar vooral in Openb. 21,2 gesproken wordt over wat Hij, die op de troon gezeten is, zal doen op de jongste dag. De boeken worden dan geopend. De doden worden geoordeeld. De zee en het dodenrijk geven hun doden weer. De dood en het dodenrijk worden geworpen in de poel van vuur en sulfen. En de donderende stem van de Almachtige klinkt van de troon: Zie Ik maak alle dingen nieuw. Dan is het zover. Dan daalt het nieuwe Jeruzalem neer van God, als een bruid die voor haar man versierd is. Lieve mensen, wat zal dat een opluchting zijn.

Wat er niet meer zijn zal

Openbaring vertelt wat er straks niet meer zijn zal: er zal geen dood, geen rouw, geen geklaag meer zijn. Geen tranen meer en geen moeite en geen

boze mensen. Dat wil ook zeggen dat er geen synodes meer zullen zijn, geen moeitevolle kerkeraadsvergaderingen, geen pijnlijke kerkelijke besluiten en vonnissen. Er zullen bij het avondmaal van de bruiloft van het Lam geen bordjes meer staan: Verboden toegang voor leden van een andere denominatie. Er zullen geen kerkelijke grenzen meer zijn. De éne internationale Gemeente van Christus zal een stralende, lieleblanke en eeuwig jonge bruid zijn (Ef. 5,27). Lieve mensen, wat zal dat een feest zijn.

De velen vormen de éne

Eén van onze kleindochters (6 jaar) vroeg aan haar moeder: „Als wij dan allemaal de bruid van Christus zijn, zitten we dan straks in één bruidsjurk?” Ze vond dat kennelijk een beklemmend idee. Haar moeder antwoordde zo iets als: „Ja, lieverd en hij zal zo goed passen!” Zo is het: onze bruidsjurk zal gevormd worden door de éne naam die op aller lippen zal zijn: Jezus Christus en door de éne liefde Gods die in aller hart zal zijn uitgestort. Het frappeert me dat

Johannes heeft de nieuwe stad al gezien:

Ik zag een stad verblindend naderkomen, een middelpunt van feest, Jeruzalem zoals het in Gods dromen, vanouds moet zijn geweest (Gez. 114).

In Jes. 65 zegt de HERE:

Ik zal juichen over Jeruzalem en mij verblijden over mijn volk. Ooit van een juichende God gehoord? Ooit van Hem gedroomd? Stil maar, wacht maar, alles wordt nieuw, de hemel en de aarde.

*Deze belofte
geeft me moed
ons kerkewerk
voort te zetten*

erbij gezegd wordt dat die éne bruid heel polyform zal zijn. Want God zal hun God zijn en zij zullen zijn volken zijn (meervoud). De uitdrukking 'Gods volk', die gereserveerd was voor Israël, wordt probleemloos gebruikt voor alle volken: Gods volk Guatemala, Gods volk Ruanda, Gods volk China. En in die grote veelvormigheid overheerst de eenheid van de éne bruidsjurk.

Op internationale congressen van christenen beleef ik het al een beetje. Fantastisch is dat: allen vervuld van die éne Naam.

De juichende God

Deze belofte geeft me moed ons kerkewerk voort te zetten. Onze moeitevolle arbeid heeft zin.

Hoe lezen wij de Schrift? (1)

J.C. Plooy, Zoetermeer

In een vorig artikel met betrekking tot het verstaan van de Schrift heb ik tegenover de moderne 'hermeneutische' theologie verdedigd, dat het verstaan van de Schrift niet problematisch is. Daarmee heb ik niet bedoeld dat de Schrift steeds gemakkelijk te begrijpen is, maar dat wij de wil van God kunnen leren kennen uit de Schrift, ook al is deze geschreven in een heel andere tijd en cultuur dan die waarin wij leven. Om die reden is het naar mijn mening onjuist, in verband met het begrijpen van de normen der Schrift – bijvoorbeeld op het stuk van de verhouding tussen man en vrouw – te spreken van een 'hermeneutisch probleem', dat zou vragen om een nieuw verstaan van de Schrift in het licht van de wijze waarop wij de werkelijkheid vandaag de dag beleven. In plaats daarvan komt het erop aan, onze werkelijkheidsbeleving te laten corrigeren door de Schrift.

Het was nodig om dit zo nadrukkelijk aan de orde te stellen, omdat onder invloed van nieuwe theologische inzichten ook in onze kerken de gedachte lijkt post te vatten, dat de Bijbel ons vandaag de dag alleen nog iets te zeggen kan hebben, als we haar op een nieuwe, aan onze eigen belevingswereld aangepaste wijze lezen. Het nieuwe zit 'm dan bijvoorbeeld hierin, dat de historische werkelijkheid achter de tekst als onbelangrijk ter zijde geschoven wordt of dat bepaalde Bijbelse normen, waarden en leefregels alleen nog als gezaghebbend worden erkend voorzover ze in onze ogen moreel aanvaardbaar zijn. Met name in het laatste schuilt een groot gevaar, omdat wij daardoor dreigen te vervreemden van het leven bij het licht van de Schrift, het geschreven Woord van God.

Actualiteit

Het is niet moeilijk, deze stand van zaken in de praktijk van ons kerkelijk leven te herkennen. Zeer actueel is in dit verband de vraag naar de verhou-

ding tussen mannen en vrouwen, zowel in het huwelijk als in de kerkelijke gemeente. Zegt het ons vandaag nog iets, dat de man in de Bijbel het 'hoofd' heet van zijn vrouw (Ef. 5:23)? Trekken we ons er nog iets van aan, dat vrouwen volgens de Bijbel geen kerkelijk gezag mogen uitoefenen over mannen (1 Tim. 2:12)? Of leggen we deze teksten ter zijde omdat we er niets meer mee kunnen beginnen? Maar als we de verhouding tussen man en vrouw niet (meer) willen hebben zoals zij in de Bijbelse tijd was, waarom houden we dan op andere punten wel aan Bijbelse normen vast? Waarom wijzen we dan – bijvoorbeeld – het ongehuwd samenwonen af, hoewel dat in onze samenleving allang niet meer als immoreel wordt ervaren? En als we aan sommige Bijbelse leefregels wel, maar aan andere niet (meer) willen vasthouden, wat wil het dan nog zeggen dat Gods Woord ons de richting wijst, als „een lamp voor onze voet en een licht op ons pad” (Ps. 119:105)?

Het is duidelijk, dat we dit soort vragen niet kunnen ontlopen door ze eenvoudigweg te negeren, bijvoorbeeld door tegen beter weten in te blijven volhouden dat we alle Bijbelse geboden en verboden onverkort moeten gehoorzamen. Lang niet alle normen en leefregels in de Bijbel zijn maatgevend voor de wijze waarop wij de wereld om ons heen dienen te beoordelen en voor de manier waarop wij vandaag de dag met elkaar dienen om te gaan. Anderzijds kunnen we ons er ook niet van afmaken door te stellen dat de Bijbelse geboden en verboden bepaald zijn door de tijd, cultuur en omstandigheden waarin zij zijn gegeven. Want als we het daarbij laten, verliest de Schrift haar zeggingskracht. Er komt dan vroeg of laat een moment waarop de Schrift ons helemaal niets meer te zeggen heeft, althans niets *meer* dan wat wij haar laten zeggen *willen*.

Bijdrage tot bezinning

In dit artikel wil ik een bijdrage leveren aan de bezinning over de vraag, hoe wij de Schrift kunnen lezen als het gezaghebbende Woord van God, zonder tekort te doen aan haar *historisch* karakter. Daarmee hoop ik tevens een antwoord te geven op de indringende vragen die ds. Mudde mij in reactie op mijn vorige artikel heeft gesteld² en die ik als volgt meen te mogen samenvat-

ten: Welke ruimte hebben wij in Christus om ons *anders* te gedragen en onze onderlinge verhoudingen *anders* in te richten dan in de Schrift is voorgeschreven?

Ik zal mij hier beperken tot de vraag, welke betekenis Bijbelse normen en leefregels kunnen hebben voor de praktijk van ons (persoonlijke en kerkelijke) leven. Het gaat mij dus, met andere woorden, om de *normatieve* dimensie van de Schrift. Het lezen en verstaan van de Schrift kan ook nog tot andere vragen leiden, bijvoorbeeld hoe we moeten omgaan met allerlei geschiedenissen en voorstellingen in de Bijbel en met het wereldbeeld waar de Bijbelschrijvers kennelijk van uitgegaan zijn. Dergelijke vragen, die de *feitelijke* dimensie van de Schrift betreffen, zijn zeker niet onbelangrijk, met name niet als zij betrekking hebben op centrale heilsfeiten zoals de zondeval, het verbond van de HERE

*het rechtstreekse
beroep op de Bijbel
niet de juiste
manier
... om Gods wil
te leren kennen*

met Israël, de opstanding van Christus en het eeuwige oordeel. Maar in deze bijdrage zal ik mij beperken tot de vraag: Hoe kan de Bijbel ons inzicht verschaffen in Gods wil voor ons leven?

Rechtstreeks beroep op de Bijbel

Het is in de reformatische kerken (en in de evangelische beweging) reeds lang een gewoonte, de vraag naar Gods wil te beantwoorden met een rechtstreeks beroep op de Bijbel. Gods wil voor ons leven wordt dan gelijkgesteld met de normen en leefregels die we in de Bijbel tegenkomen: „Het staat er toch?” Het kost weinig moeite om allerlei morele normen en waarde-oordelen die in onze kerken gemeengoed zijn tot een Bijbelse bron te herleiden. Denk bijvoorbeeld aan normen als trouw kerkbezoek, christelijk onderwijs, evangelisatie en gezagsgetrouwheid en aan de vrij algemene veroordeling van verschijnselen als abortus, euthanasie, losbandigheid en nihilistisch hedonisme (gewoon doen wat je lekker vindt). Wie naar de *grond* voor der-

gelijke normen en waarde-oordelen vraagt, zal in onze kerken vrijwel onmiddellijk worden verwezen naar één of meer Bijbelteksten.

Eerbied voor Gods Woord

Nu is dit op zichzelf heel goed te begrijpen en in zeker opzicht ook te waarderen. De grote nadruk die in de reformatorische en evangelische kringen op de Bijbel wordt gelegd, kan waarschijnlijk historisch worden verklaard uit een reactie van de reformatoren op de geringe positie die de Bijbel innam in de middeleeuwse kerk. In de middeleeuwse kerk dreigde de betekenis van de Schrift voor het christelijke leven langzamerhand onder de druk van de 'traditie' en het kerkelijk gezag te bezwijken. Daar tegenover stelden reformatoren als Calvijn – en de gereformeerden in hun voetspoor – het 'Sola Scriptura': *alleen de Schrift*. Van daaruit is het nog maar een kleine stap om de Bijbel te zien als de enige bron waaruit wij Gods wil kunnen leren kennen. Daarin ligt ook een zekere zelfbescherming besloten tegen het gevaar, dat we door een gebrek aan objectieve normen in een moeras belanden van eindeloze discussies waarin iedereen uiteindelijk zijn eigen gelijk naar zich toehaalt. Dat gevaar was na de reformatie zeker aanwezig (aangezien het gezag van 'Rome' niet meer als doorslaggevend werd erkend) en is in onze tijd buitengewoon actueel geworden. Het verklaart de opkomst van het christelijk fundamentalisme aan het begin van deze eeuw.

Maar belangrijker nog dan deze historische verklaring is, dat het rechtstreekse beroep op de Bijbel niet zelden voortkomt uit oprechte liefde voor de Auteur van de Schrift. Het is onder de mensen al zo, dat een leerling met een grote bewondering voor zijn leermeester geneigd is, diens woorden te spellen en te koesteren. Hoeveel te meer in de verhouding tussen gelovigen en hun hemelse Heer? De Psalm-dichter zong erover in Psalm 119. Het is de liefde voor onze Heer, die ons eerbiedig maakt voor zijn woorden en voor de woorden die namens Hem door zijn apostelen en profeten gesproken zijn. Het zijn heilige woorden, die ons God doen kennen en die wij daarom slechts tot grote schade voor onze ziel aan ons voorbij kunnen laten gaan. Het is dan ook niet zonder schroom, dat ik in dit blad nog eens uiteen wil zetten, waarom het rechtstreekse beroep op de Bijbel niet de juiste manier is om Gods wil te leren

kennen. Het is zeker niet om iets af te doen aan de eerbied voor Gods Woord. Integendeel, het is juist om Gods Woord weer te laten klinken, dat het noodzakelijk is om duidelijk voor ogen te krijgen hoe we de Schrift moeten lezen en hoe we daaruit kunnen leren, hoe we naar Gods bedoeling kunnen leven. Want hoe oprecht de liefde voor God en zijn Woord ook mag zijn, het rechtstreekse beroep op de Bijbel leidt er in de praktijk – ook in onze kerken – niet zelden toe, dat we de Bijbel slechts laten bevestigen wat we graag bevestigd zouden willen zien. En daarmee wordt Gods Woord in wezen tot zwijgen gebracht.

Bezwaren

Er zijn verschillende redenen, waarom we Gods wil voor ons leven niet rechtstreeks uit de Bijbel kunnen halen.

1. *De Bijbel is geen wetboek.* Dat wil zeggen: zij is ons niet gegeven om ons voor te schrijven hoe we moeten leven. Het doel van de Schrift is, ons bekend te maken met God en met zijn heil: „opdat gij gelooft, dat Jezus is de Christus, de Zoon van God, en opdat gij, gelovende, het leven hebt in zijn naam” (Joh. 20:31). Zeker, er staan in de Bijbel – naast veel andere dingen – ook geboden, verboden, voorschriften en vermaningen. Maar die vormen niet het *wezen* van de Bijbelse boodschap. Wie de Schrift leest als een bron van regels en voorschriften, gaat voorbij aan de eigenlijke inhoud van Gods Woord, dat is de boodschap van Gods liefde en heil.

2. *De Bijbel is niet rechtstreeks tot ons gericht.* Dit geldt met name voor de regels en voorschriften die we in de Bijbel tegenkomen. De wet van Mozes

was gericht tot de Israëlieten. De profeten richtten zich nog concreter tot de mensen in hun onmiddellijke omgeving. Hetzelfde geldt voor Jezus en de apostelen. We doen de Bijbel dan ook geen recht, als we de Bijbelse geboden en verboden rechtstreeks op *ons-zelf* van toepassing verklaren. Dat we de Bijbel niet op die manier mogen lezen, blijkt ook uit de manier waarop Jezus en de apostelen met het Oude Testament omgaan. Zie bijvoorbeeld Matth. 5:21-47, Matth. 19:3-9, Marcus 2:23-3:6 en Hand. 14:1-29. Daaruit blijkt een grote vrijmoedigheid om af te wijken van de letter van het gebod, *zonder* dat daarmee ook maar *iets* wordt afgedaan aan het gezag van de toenmalige Schrift (zie bijv. Matth. 5:17-20 en 2 Tim. 3:16-17). De reden daarvan is niet, dat de oud-testamentische geboden en verboden niet meer van belang zouden zijn – dat wordt op diverse plaatsen uitdrukkelijk weersproken –, maar dat zij nu eenmaal tot andere mensen gericht waren en dat er redenen kunnen zijn om in een nieuwe tijd nieuwe regels te stellen. Dat de Bijbel niet rechtstreeks tot ons gericht is, betekent overigens niet, dat de Bijbel niet meer zou zijn dan een historisch geschrift. De Bijbel is zeker ook voor *ons* bedoeld en we mogen haar zeker ook lezen als Gods heilsboodschap aan *ons*. Met betrekking tot de Bijbelse geboden en verboden zullen we echter telkens in aanmerking moeten nemen, dat zij niet rechtstreeks tot ons gericht zijn dat zij ons daarom slechts *indirect* iets kunnen openbaren over Gods wil voor ons leven.

3. *De Bijbel is niet eenduidig.* Zij vormt ten aanzien van morele regels en voorschriften geen samenhangend

Foto: ND/Jaco Klammer

geheel en is bij tijden zelfs innerlijk tegenstrijdig. De Bijbelse leefregels zijn steeds betrokken op een concreet praktisch probleem of op een concrete misstand. Dat leidt er niet zelden toe, dat de gegeven regels een zekere spanning vertonen ten opzichte van *andere* regels in de Bijbel. Het vergt dan vaak een gekunstelde redenering om de regels op één lijn te krijgen. Bijbelse geboden en verboden spreken elkaar soms zelfs zonder meer tegen. Zij zijn dan zelfs met de beste wil van de wereld niet met elkaar in overeenstemming te brengen, terwijl de Bijbel ook geen antwoord geeft op de vraag wanneer de ene regel, en wanneer de andere van toepassing is. Wat bijvoorbeeld te denken van de uitdrukkelijke opdracht tot etnische zuivering en genocide in de wet van Mozes (Num. 33:50-53, Deut. 20:16-18)? Wie die opdracht in overeenstemming weet te brengen met het gebod van de liefde,

We kunnen Gods wil voor ons leven niet rechtstreeks uit de Bijbel halen

mag het zeggen. De oplossing in dergelijke situaties is meestal, dat één van beide regels niet meer van toepassing verklaard wordt. Het zal echter duidelijk zijn, dat het rechtstreekse beroep op de Bijbel ('Het staat er toch?') daarmee iets onwaarsachtigs krijgt.

4. *De Bijbel draagt wezenlijk een historisch karakter.* Daarmee bedoel ik niet, dat de Bijbelse normen afgedaan zouden hebben. Nee, dat de Bijbel historisch is wil zeggen, dat zij de neerslag is van de concrete omgang van God met zijn volk in de geschiedenis. Deze omgang wordt gekenmerkt door *communicatie*, en die communicatie heeft zich in de geschiedenis voltrokken. God heeft zich aan zijn volk geopenbaard, en dat volk heeft daarop gereageerd door Gods openbaring alsook de reactie van de gelovigen daarop (bijvoorbeeld in de Psalmen) in menselijke taal door te geven en op te schrijven.

Dit wezenlijk *historische* karakter van de Schrift moet bij het lezen en toepassen van de Schrift telkens in het oog gehouden worden. Het heeft onder meer tot gevolg, dat we de normen en leefregels die we in de Bijbel aantreffen nooit kunnen losmaken van

de concrete situatie waarin zij gegeven zijn en slechts binnen die context kunnen begrijpen. De geboden en verboden in de Bijbel kunnen dan ook geen van alle worden verabsoluteerd in die zin, dat zij voor alle plaatsen en tijden zouden gelden. Aangezien elke Bijbelse norm of leefregel steeds inhoudelijk betrokken is op de historische situatie waarin zij gegeven is, kan zij niet zonder meer op *onze* situatie worden toegepast. De Bijbelse normen en leefregels zijn een uitdrukking van Gods wil in de situatie waarin zij gegeven zijn, en dat is een andere dan die waarin *wij* leven. Daarom geldt *geen enkel* gebod of verbod in de Bijbel in onze tijd *op precies dezelfde manier* als in de tijd waarin de Bijbel geschreven is. Het merkwaardige is, dat we vanuit onze traditie geneigd zijn om ons tegen deze gedachte te verzetten, maar ons tegelijk wel degelijk van de juistheid ervan bewust zijn. We passen het sabbatsgebod zonder mankeren op de zondag toe, hoewel we heel goed weten, dat de sabbat eigenlijk de zaterdag was. En er zal onder ons ook wel niemand zijn, die op overspel de doodstraf zou willen stellen. Zelfs nieuw-testamentische vermaningen zoals het gebod aan vrouwen om hun man 'onderdanig' te zijn, worden vandaag de dag niet meer toegepast zoals zij destijds zijn bedoeld. Kortom, we weten heel goed dat de Bijbelse geboden en verboden in onze tijd niet op precies dezelfde wijze gelden als vroeger. We trekken er alleen nog niet steeds de juiste conclusie uit.

Hoe dan wel?

Dit alles leidt ons onvermijdelijk tot de slotsom, dat we de vraag naar Gods wil voor ons leven niet kunnen beantwoorden met een rechtstreeks beroep op de Bijbel. Dat betekent niet, dat de Bijbelse normen en leefregels in onze tijd niet meer van belang zouden zijn. De nadruk ligt hier op het woord *rechtstreeks*. We kunnen Gods wil voor ons leven niet *rechtstreeks* uit de Bijbel halen. Maar dat neemt niet weg, dat God zijn wil wel degelijk in de Schrift openbaart. In het volgende nummer hoop ik in te gaan op de vraag, hoe wij Gods wil kunnen leren kennen en welke rol de Bijbelse normen en leefregels daarbij spelen.

Noten

1 'Verstaat gij wat gij leest?', *Opbouw*, 39e jaargang (1995) nr. 11, pp. 206-207.

2 J.M. Mudde, 'Verwetenschappelijking van het geloof?', *Opbouw*, 39e jaargang (1995) nr. 12, pp. 224-226.

Kruimels van de tafel

Moet Barbertje hangen?

Barbertje moet hangen, zeggen we als iemand die volkomen onschuldig is, toch de schuld ergens van krijgt en daarvoor moet boeten, niet omdat men overtuigd is van zijn schuld, maar omdat men hem nu eenmaal wil treffen. Deze uitdrukking is ontstaan naar aanleiding van een verhaal van Multatuli, die altijd steen en been klaagde dat de mensen zo slecht kunnen lezen en maar met een half oor luisteren. De uitdrukking zelf onderstreept die klacht.

Het verhaal gaat over een man, Lothario, die voor een rechter verschijnt op de aanklacht van moord op Barbertje. Nog voordat hij iets tot zijn verdediging heeft kunnen zeggen, wordt hij ter dood veroordeeld.

Zelfs als Barbertje persoonlijk, in leven den lijve, komt getuigen dat Lothario haar alleen maar goed gedaan heeft, blijft het vonnis gehandhaafd en krijgt de gerechtsdienaar opdracht Lothario weg te voeren en op te hangen.

Volgens dit verhaal zou de uitdrukking dus moeten luiden: Lothario moet hangen.

Maar de volksmond maakte ervan: Barbertje moet hangen. Dat bewijst de waarheid van Multatuli's klacht, dat het vaak maar half tot de mensen doordringt wat er gezegd of geschreven wordt.

Sommige bijbelteksten overkomt dat ook.

Wie een toren wil bouwen, moet eerst de kosten berekenen, zegt Jezus in Luc. 14:28vv.

Wij horen daarin: voordat je aan iets begint, moet je eerst over de nodige zekerheden en garanties en middelen beschikken.

Maar Jezus bedoelt: als je Mij wilt volgen, moet je juist afstand willen doen van je zekerheden en jezelf willen prijsgeven.

Ook bij het gelijkenisje van de koning die eerst nagaat of hij wel sterk genoeg is om een oorlog aan te gaan, laten we Barbertje hangen in plaats van Lothario. We moeten beter leren lezen.

M.R. van den Berg, Groningen

Iets over K. Schilder (2)

Mark Janssens, Baarn

Vandaag het tweede en laatste deel van mijn verhaal over K. Schilder, zoals ik dat op 30 november 1995 gehouden heb voor het SOW-toerustingswerk in Baarn.

Omgang met de Schrift

't Is onmogelijk, vind ik, om van wat Schilder schreef en preekte een samenvatting of zo te geven, want bij hem zit altijd alles heel sterk in elkaar, echt met elkaar verbonden. Hooguit kan ik een enkel voorbeeld noemen van thema plus verdeling van een aantal preken. Uiteraard zijn er die heel klassiek zijn, met een verdeling als: verleden, heden, toekomst of: de tijd, de wijze, de vrucht en dergelijke. Wat ikzelf een heel mooie vind, is het thema en verdeling bij een preek over Mattheüs 2. In eerste instantie klinkt het misschien gezocht, maar ik geloof dat Schilder hier echt heel goed de verkondiging van dit gedeelte eruit haalt.

Zijn thema is: de wijzen van het Oosten en het Woord van God. En de verdeling luidt: Ze zijn

1. gelokt door het Woord Gods in de natuur.
2. geleid door het Woord Gods in de Schrift.
3. geknield voor het Woord Gods in het vlees.

Waar ik af en toe Schilder flitsend vind, is in zijn korte Schriftoverdenkingen. Daarin kan hij heel associatief bezig zijn, soms heel gezocht, maar vaak kom je zo terecht bij een bepaalde lijn in de Bijbel. Meestal laat Schilder dan zien dat hoe verder de openbaring gaat, hoe rijker die wordt. Zo vergelijkt hij bijvoorbeeld, en in zulke dingen was hij echt origineel, Golgotha met de Sinaï, met Hor, waar Aäron stierf, met Nebo, waar Mozes stierf, met Moria, waar David na de volkstelling offert, met de herbouwde poorten van Jericho.

En in een bijbels dagboek heeft hij voor schrikkelag een overdenking over dat thema: schrikkelag. Laat ik het slot daarvan mogen lezen, de toepassing. Deze bijzondere dag, die maar eens in de vier jaar belegd wordt, bewijst ons, dat onze kennis van de natuur stukwerk is; dat het

daarom dwaas is, tegen God een hoog woord te voeren. Indien de natuur reeds ons raadselen opgeeft, dan is het raadsel in de wereld van Gods recht en genade een niet te ont-komen ding; ook de schrikkelag predikt de schrik des Heeren. Vaak gaat Schilder in op de aktualiteit. Bijvoorbeeld in het kerstnummer van De Reformatie van 1932: Men zegt ons, dat in Rusland de strijd tegen het Kerstfeest dit jaar verscherpt wordt. En dat de wapens in de strijd al giftiger worden. Per radio zal men tegen kerstboodschappen inkrijsen, kerstbomen zullen worden verboden, op het feest moet worden doorgewerkt, en wie niet werken wil krijgt straf; de vrije uiting wordt allen bedevaartszielen in dat land van de dwang ontegenwoordigd. Wat hier van waar is, weten wij niet; maar het zal wél erg zijn.

Gaat het hier al om den antichrist? Den antichrist? Om diens voorbereiding zeker. Maar om hemzelf niet. Is

*hij liet
de aktualiteit
van de Bijbel
zien*

die geest daar in Rusland degene, die komen zou? Of verwachten wij een ander? Wij verwachten een ander. Want de strijd is nog lang niet scherp genoeg...

En om nog een voorbeeld te geven van de aktuele, niet tijdloze manier van preken van Schilder. In de eerste dienst na de vrijmaking waarin hij voorging, had de preek als thema: de apostolische afwijzing van boven-schriftuurlijke bindingen en vonnissen, naar aanleiding van I Kor. 4,6: gaat niet uit boven hetgeen geschreven staat.

Dat is het sterke punt van Schilder geweest, zijn manier van omgaan met de Schrift. Zeker voor zijn tijd was hij daarin heel vernieuwend bezig. Hij ging, vanuit de Bijbel, in tegen alle valse gerustheid. Hij heeft heel wat kritiek gehad op bijvoorbeeld de hervormde kerk en de christelijke gereformeerden, maar zijn eigen kerk, tot aan 1944 de gereformeerde, spaarde hij ook zeker niet. Hij preekte en schreef aktueel; eigenlijk moet ik het anders zeggen: hij liet de aktualiteit van de

Bijbel zien. Een uitdaging, vind ik, voor ons, voor mij.

De eeuwige raad van God

Tegelijk, ik noemde het al, was hij zeg maar zo 'massief'. Alles werd met de meest indringende ernst gezegd. En waarmee ik vooral moeite heb, is de manier van redeneren vanuit de Bijbel en dat zelfs gelijk stellen zo'n beetje met de Bijbel. Luister maar: Wat wij uit de openbaring langs de logische weg afleiden, is toch werkelijk kennis van werkelijke geheimenissen Gods. Ik vind dat een heel gevaarlijke uitspraak en in feite ook tegenstrijdig met dat thema van zijn eerste vrijgemaakte preek.

En zeker hoeft je je verstand bij geloven niet op te bergen, maar het lijkt bij Schilder wel eens alsof onze logika een enorme inbreng heeft en dat gaat mij veel te ver. Het is van daaruit, vanuit het konsekwent, logisch doorredeneren, dat Schilder komt tot gedachten dat er in God geen verandering is. Wil God voor hem werkelijk God blijven, dan betekent dat dat al zijn gevoelens niet voortkomen uit reactie op mensen, maar uit zichzelf. En zo kan hij tot mijns inziens vreselijke uitspraken komen over de predestinatie, de uitverkiezing. Naar aanleiding van Jezus' woord tot Petrus: Simon, Simon, zie, de satan heeft jullie zeer begeerd om te ziften als de tarwe, maar Ik heb voor je gebeden, dat je geloof niet bezwijkt, schrijft Schilder: Jezus mócht en kon nu niet voor Judas bidden. Hij mocht en kon niet, vanwege Judas' apert verloren-zijn.

Werkelijk alles wordt op de eeuwige raad van God teruggevoerd, zonder overigens dat de menselijke verantwoordelijkheid wegvalt. Maar het is alsof Schilder doodsbang is, dat God wat naar ons omlaag wordt getrokken. Hij schrijft dan ook rustig dat er geen enkele deugd is in God die boven een andere uitgaat. En hij stelt eenvoudig liefde naast haat. Johannes schrijft: God is liefde. En zeker, we weten allemaal dat er heel wat dingen in de Bijbel staan waarmee we het moeilijk kunnen hebben, allerlei zaken die de Bijbel aan God toeschrijft, waarbij wij vragen hebben. Denk alleen maar aan de inname van Kanaän. Schilder gaat zover om te schrijven – en dat is misschien wel het meest vreselijke woord

dat ik van hem ken —: Hij schaamt zich niet de grote Hater genoemd te worden.

Het is voor Schilder blijkbaar onmogelijk om aan te nemen dat God, ook innerlijk, op ons doen en laten reageert. Ik heb zostraks al gezegd dat wij, in tegenstelling tot Schilder, geneigd zijn tot een zekere mildheid. En laat dat wellicht niet altijd juist zijn, ik kan en ik wil er niet onderuit dat de Bijbel God vooral schildert als de Barmhartige, de zeer-met-ons-Bewogene. Als ik dat toch zou moeten kwijt-raken...

Schilder denkt konsekvent en voert alles terug op de eeuwigheid. Allerlei teksten legt hij zo uit, dat hij terecht komt vóór de schepping en daar trekt hij dan weer bepaalde konsekwenties uit. Wanneer hij het heeft over de toorn van God, een bijbels thema, dan zie je dat hij vooral benadrukt dat de toorn eigen objecten schept en daarin vrij is en dat de toorn van eeuwigheid is. Want zou dat niet zo zijn, dan zou God op ons van binnen reageren en daarmee min of meer God-af zijn. Woorden over het berouw van God, noemt Schilder dan ook antropomorf, aangepast spreken van de Bijbel, aan-

Schilder denkt konsekvent en voert alles terug op de eeuwigheid

gepast namelijk aan ons bevatting-vermogen of onze voorstelling.

Kerk en norm

Een van de dingen die kenmerkend zijn voor Schilder, is dat alle nadruk op de norm ligt. Niet pas in de tijd rond de vrijmaking, maar al ver daarvóór was hij druk bezig met over de kerk te schrijven. En ook daarin gaat hij steeds weer uit van de norm, van de openbaring. Hij wilde niet blijven staan bij de kerk die we ervaren, de verschillende kerken, maar ook de kerk moet je beschouwen als een geloofsstuk. Hij heeft eens een artikel geschreven onder de titel: de elf artikelen des geloofs.

Hij bedoelde daarmee: bij alles wat we in de apostolische geloofsbelijdenis belijden, dat halen we uit de Bijbel, maar gaat het over de kerk, dan blijft die zo ongeveer dicht en gaan we van de werkelijkheid uit, van onze erva-

ring, dat er allerlei verschillende kerken zijn.

Ook bij alles wat ik van hem over de kerk heb gelezen, heb ik weer die dubbelheid.

Aan de ene kant bewondering ervoor dat hij het aandurfde om dwars tegen de gangbare overtuiging in zo hooggestemd, zo normatief te spreken, zo eerlijk ook; en tegelijk aan de andere kant: dit is niet reëel in deze tijd. En ook: de manier waarop hij spreekt is mij ook hier te absoluut.

Dus: ik ervaar het helemaal niet als slecht dat we elkaar erkennen als kerken, als christenen, over kerkmuren heen. Tegelijk: Schilder zet mij wel aan het denken, of wij niet te gemakkelijk genoeg nemen met de gescheurdheid.

Ruimte

Dat is het laatste waarover ik nog heel kort iets wil zeggen. Op het graf van Schilder staan, naar zijn eigen wil, de woorden uit Johannes 17, het gebed van Christus: opdat zij allen één zijn.. Ik kan me indenken dat dat vreemd bij u overkomt. Wie aan Schilder denkt, en wellicht aan vrijgemaakten, heeft al snel het beeld bij zich van scheurmakers, dwarsliggers en zo. En ik zal ook niet ontkennen dat Schilder met de manier waarop hij schreef vooral — hij heeft ook wel eens gezegd, dat als hij schreef, dat hij geen personen zag, maar dat het dan om zaken ging, om principes; een ongeoorloofde scheiding naar mijn mening —, ik zal niet ontkennen dat zijn wijze van schrijven veel kwaad bloed heeft gezet en dat heeft volgens mij mede ertoe bijgedragen dat Schilder uiteindelijk in 1944 werd geschorst en afgezet. Maar laat ik daarvan nog dit mogen zeggen. Vanaf het allereerste begin toen de synode te spreken kwam over de verschillen die er over allerlei zaken bleken te zijn, heeft Schilder zich verzet dat er geen ruimte zou mogen zijn voor discussie, voor verschil van opvatting. Hij pleitte dan ook voor afstel van behandeling van deze zaken en als men dat niet wilde, om het uit te stellen tot na de oorlog. Maar dat heeft men niet gewild. En het wonderlijke is, dat de gereformeerde kerken, die toen zo strak wilden binden, enorm ruim geworden zijn en dat de vrijgemaakte kerken de ruimte, die Schilder toch ergens wel had, dat zij die zo vaak lijken te missen. En de nederlands gereformeerden, waarvan ik er één ben, voortgekomen uit de vrijmaking, ach, wat moet ik van hen zeggen? ...

Boek- bespreking

Nieuwe methode 'VERTEL HET MAAR' aangeboden

Het was een feestelijke bijeenkomst op 9 september 1995 in de Nieuwe Kerk te Amersfoort. In tegenwoordigheid van veel genodigden werden de eerste uitgaven van de methode 'VERTEL HET MAAR' aangeboden aan ds. W.B. Beekman (praeses NH generale synode), ds. R.S.E. Vissinga (praeses generale synode GKN), ds. J. ter Steege (voorzitter Confessionele Vereniging) en ds. D. Westerneng (hoofdbestuurslid Confessioneel Gereformeerd Beraad). De bedoeling is dat zij binnen hun kring deze methode bekendheid zullen geven. Aan mij werd gevraagd binnen de Christelijke Gereformeerde en Nederlands Gereformeerde Kerken het materiaal te promoten. En dat doe ik gaarne, onder andere door middel van dit bericht.

De methode 'Vertel het maar'

Voor de kinderevendienst en zondagsschool is de nieuwe bijbelgetrouwe methode 'VERTEL HET MAAR' ontwikkeld door een werkgroep van vertegenwoordigers uit de Confessionele Vereniging binnen de Hervormde kerk, het Confessioneel Beraad binnen de Gereformeerde Kerken, Stichting de Windroos, Stichting Kinderwerk Timotheus, de Internationale Bijbelbond (IBB) en een aantal deskundigen uit verschillende kerken. Deze vertegenwoordigers hebben de Stichting 'VERTEL HET MAAR' opgericht met het doel te komen tot de uitgave van een nieuwe bijbelgetrouwe vertelmethode voor kinderevendienst en zondagsschool. Deze nieuwe methode zal moeten dienen als alternatief voor het veelgebruikte 'Kind op Zondag', waartegen velen bezwaren hebben, gezien de theologische uitgangspunten van die methode.

Opzet van de methode 'Vertel het maar'

Het lesmateriaal van de nieuwe methode sluit, evenals bij de methode 'Kind op Zondag', aan bij het leesrooster van 'De eerste dag', dat in veel kerken wordt gebruikt. Ieder kwartaal komen er drie werkboeken met elk dertien lessen uit. Deze zijn bestemd voor de leeftijdsgroepen uit de onder-, midden- en bovenbouwgroepen van de basisschool.

Elke les bevat:

- de vertelling op het niveau van de leeftijdsgroep.
- achtergrondinformatie bij de vertelling.
- enkele verwerkingen, die gekopieerd mogen worden.
- suggesties voor te zingen liederen.
- een bijbeltekst om te leren.
- ideeën voor kringgesprek.

Ieder die zich abonneert op de methode ontvangt bovendien het blad 'Kinderkerk', waarin aanwijzingen staan voor het werken met kinderen, zoals vertellen, zingen en bidden. Ook staan er allerlei wetenswaardigheden in over studiedagen en uitgekomen boekjes over kinderwerk.

Wie meer informatie of een proefles wil, kan dit aanvragen bij:

Stichting VERTEL HET MAAR, Postbus 833,
3800 AV Amersfoort, 033-652215; 05134-31417

M. Vrijmoeth-de Jong, Zwolle

I'Abri was jarig

H. Algra, Den Helder

In april bestond I'Abri 25 jaar. Reden om met drs. W.G. Rietkerk, die al sinds zijn studietijd op allerlei manieren nauw betrokken is bij I'Abri, terug te blikken in de geschiedenis. In een volgend nummer van 'Opbouw' kijken we meer inhoudelijk naar het werk van I' Abri.

Het jubileum werd gevierd met een speciale dag in de Utrechtse Jeruzalemkerk. Het thema was: 'Kunnen we moreel zijn zonder God?'

Nadenken over de vragen van deze tijd

Het thema van de jubileumdag geeft goed weer waar I'Abri altijd mee bezig is geweest: nadenken over vraagstukken die van invloed zijn op het denken van de hedendaagse mens. In onze tijd zijn vragen rond normen en waarden een belangrijk gespreksonderwerp, zowel in de politiek als in de media en het onderwijs. Steeds vaker komt daar de vraag naar voren waar we die normen en waarden vandaan moeten halen. I'Abri is met die vragen bezig vanuit een duidelijk christelijke overtuiging. Dat wil echter niet zeggen dat de medewerkers van I'Abri geen open oog en oor hebben voor meningen van andersdenkenden. Er is bij hen altijd interesse in en waardering voor de inzet van niet-

De realiteit van God staat op het spel

christenen geweest. Aan de andere kant speelt de vraag: hoe leggen we als christenen getuigenis af? Hoe communiceren we met niet-christenen? Daarbij wordt zelfkritiek niet geschuwd. Welke plaats neemt het geloof in in ons eigen leven?

De wortels van I'Abri

Vijfentwintig jaar I'Abri. Bij dat gegeven is een kanttekening op zijn plaats. Het gaat hierbij om de Nederlandse afdeling van I'Abri. De wortels van het werk van I'Abri liggen al veel vroeger, bij het werk van Francis en Edith

Schaeffer. Zij werden door een klein Amerikaans kerkgenootschap uitgezonden naar Europa. Als rondtrekkend zendingsechtpaar trokken ze van Noorwegen tot Spanje en weer terug. Een accent lag daarbij bij kinderevangelisatie; denk maar aan het werk van Timotheüs en van vakantiebijbelscholen in onze kerken. Dr. en mevrouw Schaeffer waren zeer bewogen mensen die voortdurend in gesprek waren met anderen. Ze stelden ook hun huis open voor gasten; het was een komen en gaan van mensen.

Toen ze in Zwitserland verbleven, ontstond uit het werk van de Schaeffers een kleine gemeente, die leden ontrok aan de Rooms-Katholieke kerk. Daar was een aantal autoriteiten niet blij mee.

Het echtpaar Schaeffer werd een visum geweigerd. Edith Schaeffer beschrijft hoe ze juist in die tijd op een bijzondere wijze de leiding van God hebben ondervonden. Ze konden toch in Zwitserland blijven en ook hun gebed om een eigen ruimte voor het werk werd op een bijzondere wijze verhoord. In 1955 werd 'officieel' met het werk van I'Abri begonnen.

Contacten met Nederland

Al vanaf 1948 had dr. Schaeffer contact met prof. Rookmaaker. Ze ontmoetten elkaar op een conferentie van de ICCC. Vanwege hun interesse in kunst en cultuur hebben ze wederzijds veel voor elkaar betekend. Familie Rookmaaker verbleef vaak in de zomer in Zwitserland.

Omgekeerd kwam dr. Schaeffer naar Nederland om lezingen te houden. Hij kwam ook op de (vrijgemaakte) Theologische Hogeschool in Kampen. In 1960 was het in de 'groentijd' een verplichting voor eerstejaars om een lezing van dr. Schaeffer bij te wonen. Daar hoorde de toenmalige student Wim Rietkerk voor het eerst dr. Schaeffer spreken. Zijn lezing ging over de hoofdproblemen van de moderne mens. Wim Rietkerk raakte zeer onder de indruk van de inhoud van deze lezing. „Schaeffer raakte precies het thema aan waar ik op mijn manier ook naar zocht. Hier ging het over de basisvragen. De mensen moeten weten dat God bestaat; de realiteit van God staat op het spel. Dat waren heel andere vragen dan de vragen die je doorgaans in de colleges

I'Abri – Nederland

Kromme Nieuwe Gracht 90
3512 HM Utrecht

hoorde (al waren natuurlijk ook daar uitzonderingen). Het ging ook over heel andere vraagstukken dan de onderwerpen die doorgaans in de kerken tot felle discussies leidden.”

In de zomer naar Zwitserland

In het najaar schreef Wim Rietkerk een briefje naar dr. Schaeffer met de vraag of hij de komende zomer in I'Abri mee zou mogen werken. Een tijd later kreeg hij post uit Zwitserland, met een krabbeltje: 'Welkom!'

Wim Rietkerk trok inderdaad de volgende zomer naar Zwitserland. En er volgden meer zomerperiodes in I'Abri, vaak samen met studiegenoten die inmiddels ook predikant zijn in de Nederlands Gereformeerde kerken. Ds. Rietkerk vertelt dat deze ontmoetingen in Zwitserland hem sterk hebben gevormd.

„Het was allemaal zo verbonden met de praktijk. Daar kwam dan het heel persoonlijke getuigenis van dr. Schaeffer bij; je merkte dat levend christendom een echte realiteit kan zijn, tastbaar, voelbaar. Het is misschien wel net zo'n ervaring als datgene wat Aad Kamsteeg de laatste tijd beschrijft in o.a. het Nederlands Dagblad. Daarnaast kwam ik in aanraking met andere manieren om met je geloof om te gaan, zoals het kringgebed. In die tijd was het nog heel gewoon dat alleen de vader en in de kerk de dominee voorgingen in gebed, hier leerde ik wat het is om samen te bidden.”

In Eck en Wiel...

De Nederlandse vestiging van I'Abri startte in 1971 onder leiding van prof.dr. H.R. Rookmaaker en mevrouw A.M. Rookmaaker-Huitker. Ook in Nederland liggen de wortels van het werk al eerder. Zo bestond er al een aantal jaren een kring in Baambrugge,

en waren er bijeenkomsten in Assen en Groningen. Toen kwam de vraag wat een geschikte plaats zou zijn om het werk een 'basisplek' te geven. Moest dat de stad zijn, of juist het platteland? Uiteindelijk leidde het spoor naar de heren-

Het oogt allemaal heel gemoedelijk, heel huiselijk

boerderij Huize Kortenhoeve in Eck en Wiel: een rustiek gelegen landgoed met veel ruimte er om heen. Aan het huis en op het land (met o.a. een boomgaard) viel ook veel werk te doen, maar dat past ook binnen de doelstelling van l'Abri.

's Morgens is er ruimte voor persoonlijke studie en bezinning (onder leiding van een medewerker van l'Abri), 's middags wordt er in en rond het huis gewerkt.

... en in Utrecht

Jarenlang vormde Eck en Wiel de basis voor het werk van l'Abri in Nederland. Een aantal medewerkers heeft het huis bewoond, zoals familie ds. N. Cornelisse (die later naar Canada vertrok), Hans en JoAnn van Seventer, Wim en Greta Rietkerk en Pieter en Anke van Kampen.

Na het vertrek van ds. N. Cornelisse naar Canada kwam l'Abri in Nederland voor de vraag te staan of de basis van het werk verder in Eck en Wiel of in Utrecht zou moeten liggen. 'Huize Kortenhoeve' trok minder gasten. Er vond een omslag in de cultuur plaats. Het was de tijd van de studieduurverkortening, van no-nonsense. Studenten konden er minder gemakkelijk een tijd tussenuit om zich te bezinnen.

In 1983 werd in de binnenstad van Utrecht een tweede huis geopend. Eck en Wiel werd niet afgestoten, maar het werd een soort retraiteplaats. „We hebben dat wel eens genoemd: we leggen de baby te slapen. Die keuze hebben we toen gezien als Gods leiding, we wisten niet waar we ons werk voort zouden moeten zetten, maar op deze manier kregen we de tijd om ook verder na te denken,” aldus ds. Rietkerk. Wim en Greta Rietkerk woonden in die tijd door de week in Utrecht en in het weekend in Eck en Wiel.

l'Abri in Utrecht

De periode waarin Huize Kortenhoeve als retraiteplaats werd gezien heeft ruim 10 jaar geduurd, van 1984 – 1994.

Een schuilplaats

Het pand in Utrecht ligt op een bijzondere plaats. Dat merk je alleen al aan de vele toeristen die hier hun ogen uitkijken. Vanuit de studeerkamer van ds. Rietkerk heb je een schitterend uitzicht op de Domkerk en -toren. Achter het huis is een beschutte tuin, die oorspronkelijk een deel van een kloostertuin was.

Wie de huizen van Eck en Wiel en Utrecht naast elkaar ziet, merkt dat ze allebei een eigen sfeer hebben. Dat kan ook niet anders: een oude hoeve

op het platteland is nu eenmaal heel anders dan een huis in de binnenstad. In Eck en Wiel is het mogelijk om voor kortere of langere tijd te verblijven en om mee te draaien in de studiegemeenschap.

Utrecht is meer gericht op activiteiten. Wekelijks zijn daar lezingen, discussies en/of films. Toch valt de bezoeker bij beide huizen ook iets heel gemeenschappelijks op, en dat is de sfeer. Je vindt er geen eenduidig interieur, geen zaal waar mensen netjes in het gelid kunnen zitten.

Het oogt allemaal heel gemoedelijk, heel huiselijk, met gewone stoelen, soms bijna bejaarde bankstellen en een open haard.

Dat alles past ook bij de betekenis van het woord l'Abri: het is een schuilplaats.

Leven in Oezbekistan

1. De ervaringen van ds. Joseph Wolff

P.J. van Kampen, Ede

In de komende weken hoop ik een paar maal iets te schrijven over een recente reis die ik heb mogen maken naar Oezbekistan, een van de voormalige Sovjet-republieken in Centraal-Azië, die nu zelfstandig geworden is. Om dat verhaal nader in te leiden vermeld ik deze keer graag de lotgevallen van een man voor wie ik al vele jaren een grote sympathie voel: dr. Joseph Wolff, een zendeling en predikant die leefde van 1795 tot 1862. Zelden heeft de Christelijke Kerk zo'n prachtige onaanangepaste man als Joseph Wolff voortgebracht. (Hoewel, bij nader inzien kan ik er toch nog wel een stelletje noemen!)

Wolff werd in het gezin van een Joodse rabbi geboren. Al jong bleken twee eigenschappen: het gemak waarmee hij mensen voor zich in kon nemen en zijn meer dan gewone

eigenwijsheid! Dat laatste bleek mis-schien al, toen hij zeven jaar oud was en op de vraag 'wat wil je later worden?', antwoordde: 'Paus'! Dat was ongetwijfeld voor veel jongens een hoog gegrepen ambitie, maar voor iemand uit Joodse achtergrond was het wel ongewoon.

Al is hij nooit Paus geworden, hij heeft deze wel ontmoet, in 1816, toen hij dus nog maar 21 was. Naar eigen zeggen, heeft hij deze zachtjes over het hoofd gestreeld en gezegd: „Ik hou van Uwe Heiligheid”. (Voordat we dat verhaal betwijfelen moet vastgesteld worden dat hij meestal zéér waarheidsgetrouw was en dat een plotse-linge intimiteit met een onbekend iemand voor hem helemaal niet zo ongewoon was.) Voordat dat gebeurde, had hij – nauwelijks 14 jaar oud – noodgedwongen het ouderlijk huis verlaten; men had hem min of meer verstoten. Hij leidde een zwer-versleven dat hem op vele plaatsen bracht. In 1817 werd hij door de abt van een klooster bij Praag gedoopt en in dat alles in de Kerk van Rome opgenomen. Hij nam bovendien het

besluit missionaris te worden en „voegde aan het Latijn, het Grieks en het Hebreeuws dat hij al kende een goede kennis van het Aramees, Syrisch, Chaldees en Perzisch toe; ook werd de theologie niet verwaarloosd”.

Zoals men uit dat korte relaas al kan opmerken, had hij grote aanleg voor talen. Toen vertrok hij naar Wenen, Zwitserland, Duitsland en Italië. Hij ontmoette een aantal voorlieden van de Romantiek, zoals Madame de Staël en Goethe, mensen met wie hij steeds in de kortste keren zeer bevriend raakte. Wolff had aanzienlijke charme, zoals gezegd. In 1816 werd hem een privé audiëntie bij de Paus vergund. Deze Pius VII zorgde dat hij in het Collegio Romano en het Collegio di Propaganda colleges kon volgen. Hij maakte zich in die kring echter onbe-mind, toen hij steeds zo astrant eigen-wijs bleek. Een kritische gezindheid ten opzichte van het Pausdom en uit-spraken in zijn (geopende) post deden hem de das om. Daarin schreef hij bij voorbeeld: „Ik zal naar het Oosten gaan en het Evangelie preken, maar ik

Ark 'Citadel' van Bukhara.

Foto: Open Doors

zal altijd de vijand zijn van de Anti-Christelijke Tyrannie van Rome." Kort na elkaar op één ochtend arriveerden kleermaker, schoenmaker en hoedemaker van het College, om een garderobe voor hem samen te stellen, die van een leek. De boodschap was duidelijk: hij kon oprassen! Daarom vertrok hij weer naar Wenen en vandaar naar een klooster in Zwitserland. Daar bleek hij ongewenste invloed op de novieten te hebben; hij had hun namelijk geleerd hoe ze op vrijdagse bijeenkomsten waarop men zichzelf geselen moest onopgemerkt in het donker de zweep over hun leren onderbroek konden leggen in plaats van hun blote rug tot bloedens toe te slaan! „Overal raakte hij in problemen Hij verklaarde openlijk dat de Kerk er verkeerd aan deed ketters te verbranden. Toen de Rector hem erop wees dat achtentertig Pausen dat gedaan hadden, was zijn antwoord: 'Dan hebben achtentertig Pausen het bij het verkeerde eind gehad'." Toen tenslotte Wolff erop betrappt werd in de tenen van een paar monniken te bijten, die hij als boetedoening had moeten kussen, achtte de Rector de tijd gekomen hem te melden dat hij qua temperament niet geschikt was voor het kloosterleven. Dus dus ging Wolff naar Engeland, waar hij gastvrij ontvangen werd. Na korte tijd met de gedachte te hebben gespeeld om Baptist, Quaker of Methodist te worden sloot hij zich aan bij de Kerk van Engeland. Onmiddellijk werd door 'Het Londens Genootschap voor Verbreiding van het Christelijk Geloof onder Joden' geld ter beschikking gesteld om hem naar Cambridge te laten gaan, waar hij twee jaar lang veertien uur per dag wijdde aan de studie van Oosterse talen en theologie. Hij was zesentwintig en klaar om zijn eerste zendingsreis te ondernemen.

Op reis in het Oosten

Waar hij ging, overal maakte hij zich vrienden – en vijanden. „Hij ging discussies aan met Christenen en Joden, Hindoes en Mohammedanen, met Katholieken en Protestanten, met Soennieten en Shiïeten. Hij ging disputen aan over bijna elk onderwerp: de Paus, het komende Vrederijk, Mohammed, de Tien Verdwenen Stammen, de Wederkomst, het Einde van de Wereld en wat er zou gebeuren met de vissen, als de zee niet meer zou zijn. (Daarop zei hij: 'Dan mag u ze gaan zouten!') Hij discussieerde onderhoudend, onvermoeibaar en zonder enige aandacht aan de

Bukhara

Foto: Open Doers

eventuele consequenties te schenken." Net als bij de apostel Paulus verliep niet alles op de reis even goed. Hij werd in de buurt van Mardin hevig met stokken geslagen, zodat hij weken lang niet kon lopen. Later werd hij door een Britse legerarts in Bagdad (letterlijk) weer op de been geholpen. In 1827 huwde hij met de (zesde) dochter van een Britse graaf, waarna hij zijn vrouw op reis met zich meenam, als ze op dat moment tenminste niet in het ziekbed of kraambed lag. Later bleef Lady Gloriana gelukkig in Alexandrië achter, toen haar man zich weer in allerlei avonturen stortte. Hij vertrok deze keer naar Centraal-Azië, waar hij in de fameuze steden Boechara en Samarkand mensen met het Evangelie wilde bereiken. Vier van de kamelen die hij huurde werden met Bijbels beladen; samen met twee Perzische knechten („beiden geweldige schurken") vertrok hij, om glorie of een martelaarskroon te gaan halen. Nog voordat hij bij het Perzische Meshed kwam, raakte hij in zeer ernstige problemen. Een groep Turks sprekende bandieten nam hem gevangen, ontdeed hem van alle bezittingen, beroofde hem en bond hem aan de staart van een paard, waarbij hij van achteren voortdurend met een zweep geslagen werd. „Wolff bad. In dat soort omstandigheden leer je wel bidden." Tot zijn verontwaardiging werden op de slavenmarkt zijn onbetrouwbare dienstknechten tien keer zo hoog geprijsd als hijzelf! Naakt werden ze aan elkaar geketend en vervolgens in een kerker gegooid. Daar werd hij door de tijdige hulp van de Perzische gouverneur van de stad weer uitgehaald. Hij kreeg van deze een goede

behandeling, kleren om aan te trekken en vertrok weer, want hij was nog niet gearriveerd waar hij heen wilde. In heel slecht weer reisde hij door naar Buchara. Hij bleef daar twee maanden en doopte in die tijd minstens twintig Joden die daar woonden. (Van de 180.000 inwoners zouden er ongeveer 15.000 Joden geweest zijn.)

Ik geloof in één God

Met een vrijgeleide en drie metgezellen ging de onvermoeibare Wolff weer op weg en opnieuw verzeilde hij in een gevaarlijke situatie. Spoedig werd hij omsingeld door een groep fanatieke Moslims die hem zeiden: „Je moet of zeggen: 'Er is maar één God en Mohammed is zijn Profeet', of we naaien je in de huid van een dode ezel, verbranden je levend en maken worst van je." Onmiddellijk antwoordde Wolff: „Er is maar één God en Jezus is de Zoon van God!" Zijn lot leek nu bezegeld, maar hij wist hen ervan te overtuigen dat ingeval ze hem zouden doden, dat voor hen ook heel vervelende represailles ten gevolge zou hebben. Daarom besloten ze om hem naakt uit te kleden en zo achter te laten. Wolff bleek met dat besluit zeer ingenomen: „Ik ben een derwisj en kleren, geld of iets anders kunnen me niets schelen." Ondertussen was het april en lag de sneeuw nog dik op het Hindoe Koesj gebergte, maar tenslotte kwam Wolff (zonder kleren, net als zijn metgezellen) aan in de stad Bamyán, waar hij weer kleding aan zijn lijf hoopte te krijgen. Dat gebeurde echter niet en ondanks de aanbeveling die de gouverneur hem voor zijn collega in de volgende stad schreef, gooide die hem zonder kleren zijn paleis uit. „Dus

vervolgde Wolff zijn tocht, (kennelijk) door niets dan door zijn paspoort tegen de kou beschermd, zijn weg door de bergen naar Kaboel, sloot onderweg vriendschap met Afghaanse boeren, die hem soms, met nauwelijks verholten tegenzin, toestonden in hun midden te slapen, hem melk brachten en hem weer optrokken uit met sneeuw bedekte gaten waar hij steeds in viel." Toen hij ten langen leste Kaboel bereikte, stuurde hij een van zijn knechten om zijn komst te melden. Deze nam de benodigde kleren mee en drie paarden, waarmee Wolff die dag een grootse entree in de stad maakte! Hij werd als een prins in de stad ontvangen en vertrok na enige tijd naar het huidige Pakistan en India, waar hij overal minzaam door de overheden (Britse en inheemse) ontvangen werd. Wel was hij zo tactloos om in het Islamitische Lahore de muren van de stad vol te hangen met Christelijke posters, maar de Maharaja vergaf het hem. Zijn charme had weer eens gewerkt!

Toen de vorst van Kasjmir hem Franse cognac gaf, was dat best, maar hij reageerde afwijzend, toen de koning dansmeisjes naar zijn nachtverblijf stuurde. Hij bedankte de Heerser hartelijk, maar dat laatste was echt niet nodig. „De meisjes zagen er eigenlijk best zedig uit,” merkte Wolff later op. Op zijn reizen ontmoette hij ook ene kapitein Connolly van het Brits-Indische leger; ze sloten onverwijd vriendschap. Het zou een relatie worden die, door beiden onvoorzien, Wolff later bijna zijn leven zou kosten! Na ruim drie jaar keerde hij tenslotte naar Malta terug, voor een weerzien met zijn vrouw en zoon van vier. Op de leeftijd van 43 vestigde hij zich als Anglicaans geestelijke in een dorpje in Yorkshire, maar tevoren was hij nog

een keer in het Midden-Oosten en Ethiopië geweest, daar buitengewoon bejubeld als de (vermeende) nieuwe geestelijke leider van het volk en vervolgens door invallende moslims stevig gegeseld. Hij had er tyfus gekregen, om aan te sterken een reis naar India gemaakt en was toen verder gereisd naar de Verenigde Staten en naar huis terug via Ierland. Hoe hij het steeds lapte, was niet te zeggen, maar op vele plaatsen werd hij in de hoogste kringen ontvangen en werd hij met eerbewijzen overladen. Niettemin, in 1838 leek deze 'Wandelende Jood' eindelijk tot rust gekomen in een klein dorpje in Noord-Engeland.

De laatste reis

Toch niet, want vijf jaar later, in oktober 1843, verliet hij opnieuw voor lange tijd de dorpspastorie, die hem wel eens te klein voorkwam. Opnieuw was zijn reisdoel Centraal-Azië, de beroemde stad Boechara in het huidige Oezbekistan. Zijn goede vriend, kapitein Arthur Connolly van het Brits-Indische leger, was aldaar in grote problemen geraakt, die voortkwamen uit de gevangenschap van een Britse aristocraat, die door de uiterst onbetrouwbare en gewelddadige Emir van Boechara verraderlijk in de boeien geslagen was. Connolly moest hem gaan ontzetten en was, wonderlijk genoeg, in dat waagstuk bijna geslaagd toen hij alsnog zelf in handen van de Emir viel. In de Engelse pers werd over het een en ander nogal ophef gemaakt, zodat er een prijs voor een expeditie werd uitgelooft. Wolff schreef een vriendelijke brief aan de krant, waarin hij aan dapper Britse officieren zijn diensten aanbood, als gids en tolk. Hij kende de Emir, schreef hij en dacht de gevangenen wel vrij te kunnen krijgen.

Na heel wat vijven en zessen ondernam Wolff tenslotte helemaal alleen de riskante tocht! Met al wat tot de uitrusting van een Anglicaanse geestelijke behoorde (een grote voorraad Bijbels, maar eveneens alle onderdelen van zijn ambtskleding), tientallen zilveren horloges en ook tientallen exemplaren van Robinson Crusoe in het Arabisch, dat hij al eerder met veel succes aan Arabieren gesleten had, vertrok hij naar de Oost. Het begin was aardig: bezoeken aan de Griekse koning en de Britse ambassadeur in Turkije. Daarna begon het echte werk. Het was bitter koud vanwege de ingevallen winter, en bergwegen waren in zo deerniswekkende toestand dat Wolff hele stukken moest kruipen, wilde hij verder komen. In hartje Turkije, waar het reisgezelschap Kerst doorbracht, kreeg hij speciale kleren van wolfsbuis, wat hem de opmerking ontlokte dat men hier 'een Wolff in wolfskleren' kon zien. Nog zeker duizend kilometer van zijn doel ontving Wolff bericht dat hem zekerheid gaf dat de twee gevangenen inderdaad dood waren, maar hij vond het een blamage om nu terug te keren en kwam in april in de Perzische steden Meshed en Merv aan, waar de Joden hem opriepen vooral toch niet verder te gaan: Hem wachtte een zekere dood! Hoewel hij normaliter onverschrokken was, begon Wolff zich toch een beetje zorgen over zijn veiligheid te maken en besloot alles op alles te zetten: hij reed verder in vol ornaat: Anglicaanse ambtskledij om zijn lichaam en een open Bijbel in de hand. Zo bereikte hij de stad van Boechara, waar hij onder enorme belangstelling van de lokale bevolking de stad binnenreed. Hij werd rechtstreeks naar het paleis van de Emir gebracht, waar hij de vraag kreeg of hij bereid was de in de stad Boechara gebruikelijke 'Salaam' te verrichten. Toen hij vroeg wat dat inhield, vertelde men hem dat hij in de aanwezigheid van de Koning gebracht zou worden en dat hij dan drie maal zijn baard moest strelen en daarbij roepen 'Allahoe Akbar', God is groot. Minzaam verklaarde Wolff dat hij daartoe zeer bereid was; het had Connolly's situatie ten zeerste bemoeilijkt, toen deze dat ritueel geweigerd had. Wolff zag in dat dit onschuldig was – er was geen enkele verzaking van het geloof geïmpliceerd – en zei dat hij het desgewenst ook wel dertig keer wilde zeggen, in plaats van de voorgeschreven drie! „Nadat hij de drie voorgeschreven 'Salaams' uitgesproken had, ging hij zo lang door met

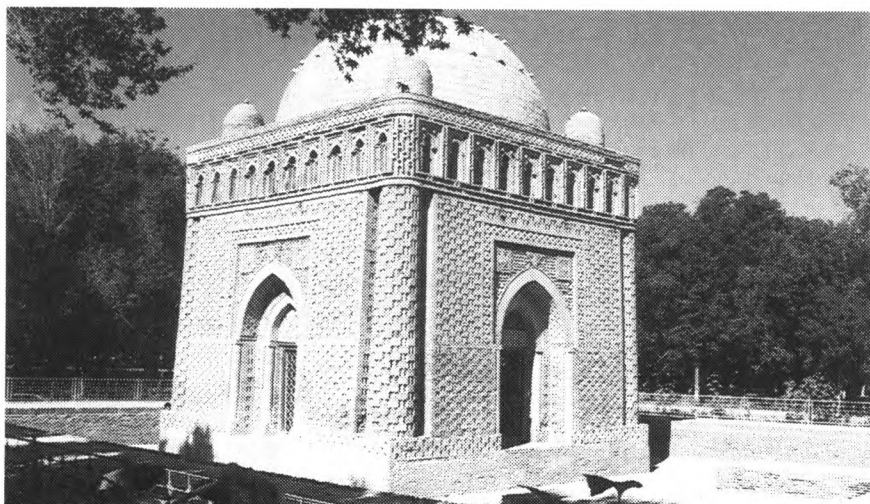

Foto: Open Doors

Mausoleum van Ismael Samani, 907

Foto: Open Doers

In de 'vlooienkuil'

buigen en uitroepen 'Lang leve de Koning' dat de vorst in lachen uitbarstte en hem verzocht op te houden." Als altijd ontembaar, stelde Wolff de minister van buitenlandse zaken van de Emir in kennis van het voornemen van „duizenden in Engeland" om hem de oorlog te verklaren, als hij niet heel snel zijn gevangenen losliet. Bij het overvloedige maal dat er op volgde vertelde de minister hem dat de gevangenen al enige tijd tevoren in het openbaar waren terechtgesteld. Wolff wilde zo snel mogelijk weer naar huis terug; hier was niets voor hem te doen. Hij mocht vrij rondrijden en bezocht de hele stad maar merkte dat er een uitgebreid netwerk van verklikkers van de Emir bestond. Dagelijks kwamen er ook vragen uit het paleis in de trant van: „Kunt u mensen uit de dood opwekken?", „Wanneer zal de Dag van de Opstanding plaatsvinden?" (Dat laatste was wat genant, want op zijn vorige bezoek, twaalf jaar tevoren, had Wolff zich laten verleiden een datum te noemen, het jaar 1847, dat nu dichtbij kwam. Hij gaf nu te kennen dat men het boek Daniël, dat hij ervoor gebruikt had, op tweeërlei wijze kon uitleggen, maar dat die dag in elk geval 'aanstaande' was. Later gaf hij op de vraag hoe hij toch zo'n ondoordachte voorspelling had kunnen doen, het simpele antwoord: „Omdat ik toen een stomme ezel was!") Over

allerhande zaken moest hij verklaring afleggen: het politieke bestel in Engeland, waarom de Prins-gemaal het zijn vrouw Victoria toestond koningin te zijn, of er in Engeland heksen waren en nog veel meer. Op de vraag: „Waarom kleedt u zich in rood en zwart?" (betreft zijn ambtsgewaad), zei hij: „Zwart geeft aan dat ik rouw over mijn gestorven vrienden. Het rood geeft aan dat ik bereid ben voor mijn geloof mijn bloed te geven." Ondertussen was iedereen in Boechara lichtelijk verbijsterd over de vraag wat het machtige Engeland bezielde kon hebben maar één ambassadeur te sturen, en dan nog wel deze vreemde man. „Hoe uitzonderlijk", zei de Emir in die tijd. „Ik heb tweehonderdduizend Perzische slaven en niemand die zich om hen bekommert; vanwege twee Engelsen komt echter iemand helemaal uit Engeland en eist op zijn dooie eentje hun vrijlating." Na een paar conflicten, waarin de meestal tactvolle Wolff zijn gastheer in woede voor 'leugenaar, verrader en geboefte' (alle ongetwijfeld verdiend!) uitmaakte, meende hij ook zelf dat hij geen gunstige prognose qua levenskansen meer had, maar zowaar, hij werd plotseling vrijgelaten! De Perzische ambassadeur kwam bij de Emir en dreigde hem met zeer ernstige straffen, als 'de Engelse ambassadeur' niet stante pede werd losgelaten!

Dat kwam net op tijd, want de vorst had hem juist gevraagd of hij moslim wilde worden. „Zeg de koning: NOOIT, NOOIT, NOOIT", was Wolffs antwoord geweest. Meteen daarop had de beul zich bij hem vervoegd met de woorden: Joseph Wolff, wat met Stoddard en Connolly gebeurd is gaat nu met jou gebeuren."

Hij had met zijn hand naar zijn keel gewezen „en dus bereidde ik me op de dood voor en had ook opium op zak, opdat, als mijn keel werd afgesneden, ik de pijn niet zou voelen. Tenslotte wierp ik echter mijn opium weg en bad, en schreef een tekst voorin mijn Bijbel." Karakteristiek voor de waaghals Wolff was dat hij op het allerlaatste moment ook deze diepe crisis overleefde. Toch bleek, toen hij thuis was, dat hij Centraal-Azië en de rest van de wereld, die hij zo onvermoeibaar bezocht had, nu voor gezien hield.

Hij bleef voortaan thuis, de stellig ongewone predikant van een piepklein Engels dorpje.

Noten:

1 Dit is een ietwat bijgewerkte versie van een verhaal dat in een boek over de zendingsgeschiedenis staat dat DV in het najaar zal verschijnen onder de titel **Tot het Uiterste gaan.**

2 Een groot deel van dit artikel is ontleend aan het boek *The Golden Road to Samarkand* van Wilfrid Blunt, uitgave Hamish Hamilton, Londen, 1973.

Lezers 'Opbouw' lieten van zich horen

*J. Nugteren, bestuursvoorzitter
Persvereniging 'Opbouw'*

Er zijn weinig tijdschriften in Nederland, waar de band tussen schrijvers en lezers zo reëel aanwezig is als bij het blad 'Opbouw'. Dat bleek ook tijdens de in Utrecht gehouden jaarvergadering. De vereniging die 'Opbouw' uitgeeft, bracht hier lezers en schrijvers weer even bij elkaar.

In het betrekkelijk kleine Nederlands Gereformeerde kringetje hoef je er niet zo veel voor te doen om een schrijver van 'Opbouw' te ontmoeten. Toch stimuleren bestuur en redactie die gezamenlijke ontmoeting graag. Waarom? 'Opbouw' wordt gedragen door een gemeenschap. Daaronder vallen zo'n 2600 abonnees, waarvan een vierhonderd zich als lid mede verantwoordelijk voelt voor het wel en wee van het blad. Dit jaar bleek hun betrokkenheid niet alleen door de aanwezigheid van een honderdtal personen op de vergadering. Die kwamen natuurlijk ook (en misschien wel vooral) voor drs. Pieter van Kampen (wiens toespraak u binnenkort nog eens rustig in Opbouw kunt nalezen).

In totaal 140 leden hebben ook de gelegenheid gegrepen om via een kleine enquête schriftelijk hun mening over 'Opbouw' te geven.

Frisser

Het belangrijkste doel van de enquête was de lezers te laten reageren op twee veranderingen, die het blad in de afgelopen jaren heeft ondergaan. Voor hen die deze ontwikkelingen (voor een deel) gemist hebben, noemen we die hier nog eens.

Allereerst is de inhoud van de voorpagina gewijzigd. De Schriftoverdenking, die jaren achtereen de voorkant beheerste, is verschoven naar pagina 3. Niet wegens onderwaardering voor deze rubriek. Maar de redactie meent, dat de frontpagina zich speciaal leent om aandacht te vragen voor actuele gebeurtenissen, die ons leven als christenen raken. De geënquêteerden kunnen zich voor het merendeel (60 procent) vinden in deze wijziging. De

rest was niet enthousiast; sommigen vonden het een slechte beslissing. Een andere in het oog lopende verandering heeft zich voorgedaan in het uiterlijk van het blad. De roep om een frisser en modernere uitstraling werd in de lezerskring al eerder gehoord. In het afgelopen jaar hebben redactie en bestuur zich gebogen over de opmaak, het lettertype en de papiersoort. Het resultaat is een lichter, minder grijs en afwisselender geheel op milieuvriendelijk papier. Deze actie is bij de lezers goed aangeslagen. Meer dan 90 procent vindt het een verbetering.

Veel leden gebruikten de overige ruimte op het enquêteformulier om waarderende opmerkingen door te geven. Ook kritische kanttekeningen en waardevolle suggesties bereikten redactie en bestuur. Dat niet alle suggesties kunnen worden overgenomen, spreekt voor zich. De wensen lopen niet parallel met elkaar. En natuurlijk zijn de mogelijkheden beperkt.

Vier weloverwogen reacties

Schrijvers en lezers moesten gedurende de morgenvergadering hun opmerkingen over het blad nog voor zich houden, maar 's middags was er volop ruimte om die te ventileren. Daarvoor werd de bespreking van het redactiebeleid, een vast punt op de middagvergadering, in een nieuwe vorm gegoten. Vier lezers waren enkele weken van tevoren uitgenodigd om op de vergadering kort weer te geven wat zij van 'Opbouw' vonden. Zo zou worden voorkomen dat de bespreking te veel zou worden bepaald door wat de eerste vragensteller aan de orde zou stellen.

'Opbouw' kwam er over het algemeen niet slecht af in het commentaar van de vier lezers die in leeftijd varieerden van 27 tot 70 jaar. Toch stelden ze ook een aantal kritische vragen en deden ze waardevolle ideeën aan de hand, zoals: houdt de redactie er wel genoeg rekening mee dat jongeren, voor wie Opbouw toch ook bestemd is, zich veelal weinig interesseren voor discussies over kerkelijke aangelegenheden? Er is een hele generatie, die de (ontstaans)geschiedenis van onze kerken niet heeft meegemaakt. Veel nieuwe leden hebben ook geen Gereformeerde achtergrond. Die jongeren

zijn meer geïnteresseerd in de kern van het geloof en de betekenis daarvan voor het leven van elke dag. Ook werd een suggestie gedaan een rubriek te beginnen, waarin kerken iets vertellen over specifieke gebeurtenissen en ontwikkelingen in hun gemeenteleven, zaken waar andere kerken weer baat bij kunnen hebben. En is er een link te leggen met het jeugdblad 'Verkenning'? In ieder geval moeten we proberen aansluiting te vinden met jongeren die aan dit blad zijn ontgroeid.

Spanningsveld

In de algemene bespreking haakten verschillende aanwezigen in op deze opmerkingen. Zo werd een vraagteken gesteld bij de ondertitel van 'Opbouw': 'tot opbouw van het Gereformeerde leven'. Wat is dat, bestaat 'het Gereformeerde leven' nog? (Inmiddels heeft ds. Smouter naar aanleiding van deze vraag een aantal artikelen in de juni-nummers van ons blad geschreven.) Iemand merkte op dat de aanduiding 'het Gereformeerde leven' een eenheid veronderstelt in kerk, school en organisatie, die er niet meer is. En jongeren beleven dat ook niet als een gemis. „We zullen onze aandacht moeten verschuiven van 'waarheidsvinding' naar 'zingeving' waarbij Christus centraal staat.”

Ook werd gepleit voor meer voorlichting ten dienste van ambtsdragers, bij voorbeeld in een apart katern.

De redactie (zowel de redactievoorzitter ds. Bouma, als een heel rijtje redacteuren) liet blijken serieus aan de slag te willen met de opmerkingen. Achter veel vragen en wensen ligt het spanningsveld tussen behoud van goede tradities en oog voor hedendaagse levensvragen. Ds. Bouma liet weten dat de redactie voortdurend bezig is de goede middenweg te kiezen ten bate van alle lezers. Maar lang niet altijd is goede en deskundige 'mankracht' beschikbaar.

Terugblikkend kan worden vastgesteld dat het een boeiende vergadering was, die in ieder geval de redactie en het bestuur opnieuw aan het denken heeft gezet.

Lezers die zich voor deze vragen interesseren, worden gaarne uitgenodigd ook lid te worden. Hoe dat kan, is elders in dit blad te vinden.

Over een ouderling en een dominee

De vorige keer schreef ik iets over Catrinus Timmer en ds. Th. de With. Timmer was jarenlang ouderling in de kerk van Gameren, ging in 1859 over naar de kerk van Zuilichem. De With is enkele jaren predikant geweest in Gameren. Maar eerst nog iets over Timmer.

Ik schreef, dat Timmer dichtte in eenvoudigheid. Er zijn drie bundeltjes van hem verschenen, één na zijn overlijden. Zelf zei hij er het volgende van:

*„Ik schreef dit in eenvoudigheid,
Ik ben geen dichter van de tijd,
Maar ongeleerd in boerenstand,
En opgevoed op 't platteland,
En daarom wie het hoort en leest,
Gij vindt hier geen verheven geest,
Maar 't volk dat Jezus toebehoort,
Verstaat toch dit eenvoudig woord.”*

Op zijn eigen wijze heeft Timmer geschreven over de Afscheiding, waardoor er een breuk kwam in het-geen één moest zijn. Het gevolg was, dat gelovigen vreemden werden voor elkaar:

*„En daar d'ongerechtigheden
Door trekt, ja, met rasse schreden,
Is de liefde meest verkoud.
Wij, die vroeger samen gingen,
Sprekende dezelfde dingen,
Zijn elkander vreemd en stout.”*

Hier kunnen we ook vandaag nog over nadenken.

—

Ds. Th. de With kwam begin 1859 naar Gameren. In zijn vorige gemeente Utrecht had hij problemen, zodat hij werd 'losgemaakt'. Met goedkeuring van de classis Gorinchem werd hij in Gameren beroepen, maar in 1861 bleken er nog problemen te zijn. Tenslotte werd hij in januari 1864 alsnog afgezet door 'meerdere' vergaderingen. De kerkeraad moest zich er bij neerleggen, maar had er moeite mee. In de kerkeraadsnutulen is niets over deze zaak terug te vinden. De gemeenteleden van Gameren hadden veel met ds. De With op. Ook van andere plaatsen kwam men bij hem naar de kerk. Tijdens de watersnood van 1861 preekte hij in het Nutsgebouw te Zaltbommel. De kwestie-De With heeft in Gameren voor veel beroering gezorgd. Het was de zoveelste kwestie binnen de afgescheiden kerk. Ds. De With vertrok naar Giesendam, waar hij een apart

gemeente stichtte. In Gameren kwam een andere predikant en de rust keerde weer. Maar de gemeente was 'gedund'. Catrinus Timmer schreef: „Hoe ook Gods Kerke heeft gebrand, De Heere houdt haar toch in stand.” Gelukkig.

P.C. van Wijk, Zaltbommel

Ex Libris

Drie bijzondere boeken

Ontsnapt uit Auschwitz: 44070

Rudolf Vrba werd in 1924 geboren in Topocalny, Tsjechoslowakije. In de oorlog kwam hij als jood in Auschwitz terecht. Hij heeft er verschrikkelijke dingen beleefd; sommige zijn zo erg dat het een wonder is dat iemand ze op heeft kunnen schrijven. In 1944 heeft Vrba het gepresteerd samen met Alfred Wetzler uit het kamp te ontsnappen. Ze hebben daarna een uitgebreid rapport opgesteld waarin de systematische uitroeiing van de joden staat beschreven; zo vernam de buitenwereld de afschuwelijke, onvoorstelbare werkelijkheid: er was een industrie in werking gezet die als doel had miljoenen mensen te vermoorden. Het is eigenlijk best te begrijpen dat tot in de hoogste kringen getwijfeld werd: een beschaafd volk als het Duitse kon toch niet zó diep gezonken zijn?

Het boek heeft een diepe indruk op me gemaakt. Ik heb grote bewondering voor mensen als Vrba en Wetzler, voor hun karkatervastheid en doorzettingsvermogen. Toch wil ik de lezer waarschuwen: er worden in dit boek zulke gruwelijke dingen verteld dat die voor sommigen een te zware geestelijke belasting kunnen betekenen. *Ontsnapt uit Auschwitz* is geschreven door Alan Besic. Hij heeft opgetekend wat Rudolf Vrba hem heeft verteld.

Omvang: 348 bladzijden. Uitgever: Kok Voorhoeve. Prijs: f 39,90

Het zigzagkind

is een roman die me veel leesplezier heeft bezorgd. Plaats van handeling: het land Israël. Hoofdpersoon: Nono Feierberg, een jongen van bijna der-

tien jaar. Zijn vader, een hoge politie-officier, heeft voor zijn verjaardag een verrassingstocht georganiseerd, maar er gebeuren dingen die hij beslist niet bedoeld heeft. Nono komt in aanraking met een van de meest gezochte criminelen en een beroemde actrice. Er komen geheimen aan het licht waarvan Nono nooit heeft gedroomd! Een spannend boek dat ik van harte kan aanbevelen. De schrijver is David Grossman; ik moet beslist nog meer van hem lezen.

Omvang: 319 blz. Prijs f 49,50. Uitgever: Ambo, Baarn

De danseres zonder benen

„... een danseres, zittend in wolken van sneeuw witte, lucht-ijle tule, en deze verborgen haar benen die er niet waren; een danseres zonder benen. Maar heel haar lichaam, haar gezicht, haar ogen, haar mond, haar armen, haar handen, haar vingers, heel haar wezen drukte de dans uit.”

Clara Ascher-Pinkhoff heeft in die danseres zonder benen zichzelf herkend: *„Want toen mijn liefste stierf, en ik maar een jonge moeder was van negenentwintig jaar, werd mij het belangrijkste middel tot zelf-uitdrukking ontnomen. En toch drukte ik mij uit in al wat mij gebleven was.”*

De schrijfster heeft in dit boek de hoofdzaken van haar leven verteld: Het geluk van de liefde, het zware gemis na het sterven van haar man, de onvoorstelbare gebeurtenissen tijdens de oorlog. De uitgever verdient een compliment voor het feit dat deze nieuwe (19e!) druk van dit beroemde boek weer in de winkels ligt. Kent u het nog niet? Dan kan ik u alleen maar aanraden die achterstand zo snel mogelijk weg te werken.

Omvang 302 bladzijden. Uitgever: Kok Voorhoeve. Prijs: f 29,90.

T. Hoekstra, Zwolle

Niet door geweld maar door Geest (9) (Zacharia)

Koos Veeffkind

De volgende morgen kwam de bevolking van Modeïn samen voor de officiële mededelingen van de gezant des konings.

De stemming onder de mensen was verdeeld.

Sommigen waren op de hand van de syrische koning, maar op het platteland was het merendeel toch gehecht aan het oude geloof.

Ook al durfde niet iedereen hier voor uit te komen.

Eén van de mensen die nooit onder stoelen en banken had gestoken dat hij niets van de vergrieksing moest hebben, was priester Matathias. Hij woonde ook in Modeïn.

Toen de gezant van de koning de nieuwe maatregelen bekend had gemaakt, eiste hij van Matathias dat deze een offer voor de koning zou brengen.

Iedereen hield de adem in: wat zou de oude priester doen?

Ook Jesua keek vol spanning toe. Hij was het lang niet altijd eens met Matathias.

Kort geleden nog hadden beide mannen getwist over de vraag of een gelovige Jood geweld mocht beantwoorden met geweld. Jesua vond van niet: je moest het heft niet in eigen hand nemen. Stond er niet geschreven: 'Mij komt de wraak toe, zegt God, Ik zal het vergelden'? Maar Matathias had geantwoord: Er staat ook geschreven 'zou ik niet haten wie U haten, Jahweh? ja, ik haat hen met een volkomen haat'. Toch waardeerde Jesua de oude priester om zijn geloof en zijn moed.

Toen dan de gezant van de koning was uitgesproken, klonk fier de stem van de priester: 'Ook al zouden allen in Israël aan andere goden offeren, ik zal dat niet doen!'

Er ging een gegons door de menigte,

een vlaag van bewondering en instemming, maar ook van afkeuring.

Eén van de Joden riep boven het rumoer uit: 'Als Matathias het offer voor de koning niet brengt, dan zal ik het wel doen!' Weer riep de menigte woorden van afkeer en goedkeuring.

Opeens zwaaide Matathias met zijn offermes, stormde, rende naar de gezant van de koning toe en sloeg hem het hoofd af.

Vervolgens wendde hij zich tot de Jood die geroepen had dat hij het offer dan wel zou brengen, en doodde ook hem.

En hij riep: 'Zo zal Jahweh doen met de vijanden van zijn volk!'

Nu barstten de mensen in luid geschreeuw uit. Voor- en tegenstanders van de koning gingen elkaar te lijf. Maar de syrische soldaten die meegewild waren, grepen in en wilden een waar bloedbad aanrichten. Daarop riep Matathias, de priester: 'Volgt mij, terwille van Jahweh en van Israël!' Toen rende hij weg.

Vele mannen uit Modeïn, ook vrouwen en kinderen, lieten alles achter, trokken het dorp uit en vluchtten de bergen in. Daar zouden zij voorlopig onvindbaar zijn voor de syrische dwingeland.

Men hoorde Matathias nog roepen: 'Wie liever vrij is onder de blote hemel dan slaaf in zijn eigen huis – die volg mij!'

Op dat ogenblik gebeurde er iets dat Jesua meer pijn deed dan alles wat hij tot nu toe had meegemaakt.

Dokter en monteur

De laatste week voor de vakantie brengt soms achterstallig onderhoud aan het licht en ik maakte een aantal afspraken. Eén met de dokter voor mijzelf en één met de buurjongen over de auto. De gesprekken die ik voerde liepen merkwaardig parallel. In de spreekkamer van de dokter, die mager en bekwaam is: „Mevrouw Majers...” „Ik heb last van mijn schouder.” „Hé. Zomaar? Niets zwaars getild? Niet gestoten? Beweegt u uw arm eens naar voren... en omhoog? Juist! Wordt het erger als het koud is... of als het warm is?” Ik dacht na. „Ik heb een kamer geschilderd.”

De dokter keek, voelde, kneep gemeen in mijn schouder en zei: „Een tennisarm.” „Meer een schilderschouder. Ik tennis niet”, zei ik peinzend. „Dat hoeft ook niet. Zo noemen we dat alleen. Je kunt ook een voetbalknietje krijgen zonder ooit een bal te trappen”, lichte hij voor. „Een een hersenschudding zonder brein?” vulde ik aan.

„Nee, zo niet”, zei hij en typte met stijve vingers een recept op zijn P.C. Het zag er merkwaardig onbeholpen uit. Hij tuurde bij elke letter eerst naar zijn vingers en vervolgens naar het scherm. „Crème ... rustig houden ... en een beetje warmte kan geen kwaad”, zei hij. „Terugkomen als het niet overgaat”.

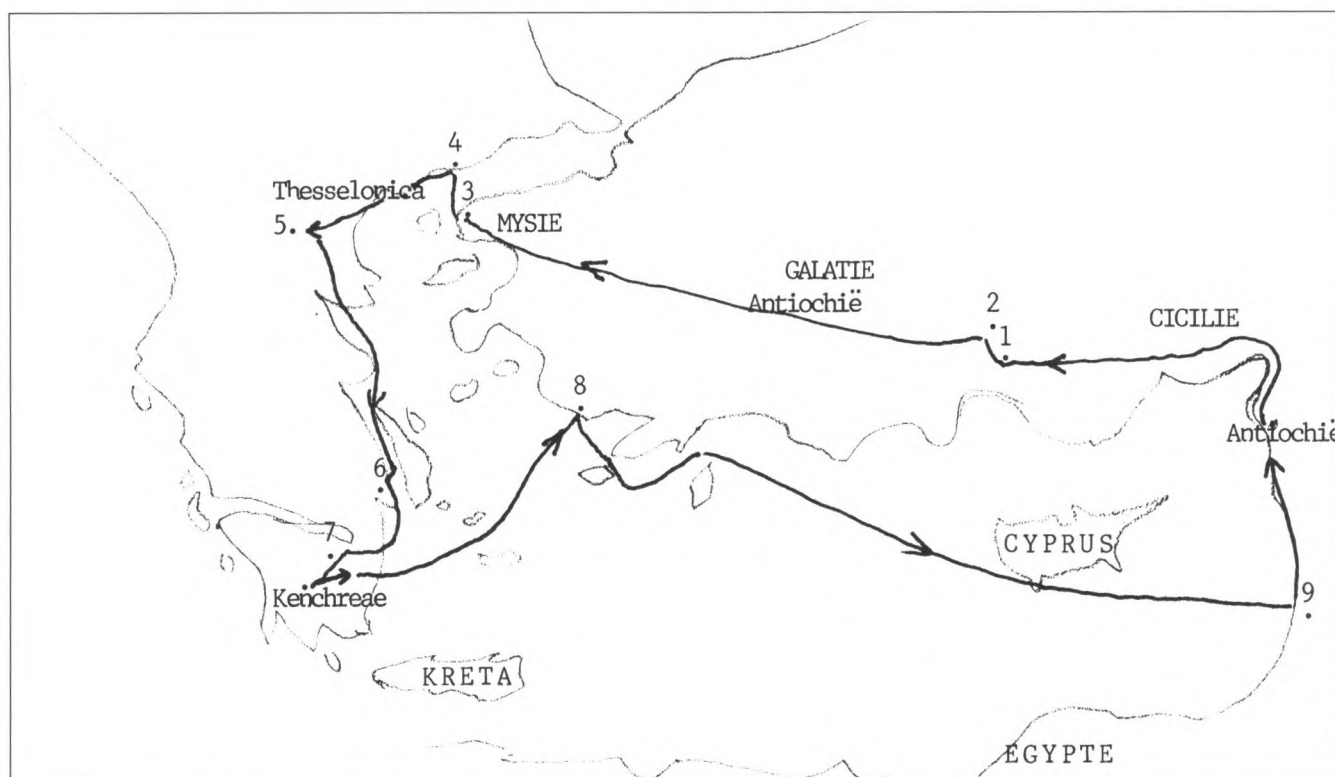
„Prima. Zeg ... Er bestaan cursussen sneltypen”, tipte ik nog vlug. Hij lachte en ik verliet de spreekkamer met de zekerheid dat mijn advies aanzienlijk goedkoper zou zijn dan dat van hem. Vervolgens ging ik naar de buurjongen. Hij is lang, broodmager en bekwaam. „Ad... de auto doet raar. Hij slaat telkens af als ik voor een stoplicht moet wachten. Hier is het geen ramp, maar bij het idee zoiets te hebben met de caravan erachter aan, breekt het zweet me uit”, zei ik. We drentelden om de auto heen.

„Vreemd” prevelde hij. „Zomaar. Niets mee gehad. En als u al een tijd heeft gereden? En is het erger als de motor nog koud is... of juist als het warm is?” Hij opende de motorkap. Kneep eens in een slangen en verhoog een ijertje. Ik had bijna 'au' geroepen en liet hem met de auto alleen. Je moet vakmensen niet op de vingers kijken. Een kwartier later kwam hij fluitend aan de deur.

„Ik heb een stukje in de benzinetoevoer vervangen. Daar kwam het door”, legde hij uit. „Een stuk in mijn schouder is ook aan vervanging toe. Ik wou dat dat ook zo gemakkelijk ging”, zei ik waarderend en gaf hem geld. „Zo veel is niet nodig. Een klusje van niks”, protesteerde hij. Met het doktersbezoek nog in mijn achterhoofd zei ik: „Ben je gek. Natuurlijk is dat nodig. Een ander krijgt het ook”. „Als er weer iets is hoor ik het wel”, zei hij nog van achter de heg die onze tuinen van elkaar scheidt. „Dat doe ik”, riep ik terug. Dankzij dokter en buuren gaan we in ieder geval met een gerust hart op vakantie. Dat is toch wel wat waard!

Margreet Majers, Kroes, Alkmaar

Hier boven vind je een landkaartje met plaatsen die Paulus heeft bezocht tijdens zijn tweede zendingsreis. Paulus en Silas begonnen in Antiochië.

Hier onder vind je de namen van de plaatsen die ze verder bezochten, maar deze namen zijn enigszins in de war geraakt. Kunnen jullie de juiste namen invullen bij de cijfertjes?

1. BREED	4. PLIIFI	7. CHIERTON
2. STYLAR	5. ABEER	8. ZEEFE
3. OSTR	6. HEENAT	9. ARAASCEE

Mocht je er niet uitkomen, dan staan de antwoorden in Handelingen 16 tot 20. SUCCES.

De oplossing van de vorige maal was: Zendingsreis.

G. Wijkhuizen-van Vuuren

Kerknieuws

Theologische StudieBegeleiding (TSB)

Onderstaand bericht is bestemd voor alle studenten die theologie (gaan) studeren of de vooropleiding daartoe (gaan) volgen.

Op D.V. zaterdag 7 september a.s. begint het nieuwe seizoen voor de

TSB, de Theologische StudieBegeleiding.

Deze begeleiding is opgezet vanuit de Ned. Geref. Kerken en is bedoeld voor alle studenten die aan verschillende faculteiten en scholen theologie studeren.

De TSB beoogt:

- een aanvulling te geven op het studieprogramma

- de contacten tussen de studenten en de kerken te bevorderen
- de contacten tussen de studenten onderling te bevorderen.

Gedurende het cursusjaar zijn er 9 bijeenkomsten op zaterdagen, onder leiding van de predikanten drs H. de Jong, drs J.C. Schaeffer en drs H. Smit.

De bijeenkomsten worden gewoonlijk gehouden in het gebouw van de Theo-

logische Universiteit van de Chr. Geref. Kerken.

De vergaderingen bestaan uit twee gedeelten: een preekvoorstel van één van de studenten en een lezing (met een bespreking van beide).

Eén keer per jaar wordt er een exegetisch dag gehouden; we buigen ons dan een zaterdag over een bepaald bijbelboek of -deel.

In mei is er een TSB-weekend; naast de vaste onderdelen (preek en lezing) is er dan gelegenheid de onderlinge contacten te verstevigen.

Deelname aan de TSB is géén vrijblijvende zaak.

Van elke Nederlands Gereformeerde student, die theologie studeert, of zich d.m.v. een 'vooropleiding' zich daarop voorbereidt, wordt verwacht dat hij/zij actief deelneemt aan het TSB-werk. Bij kerkelijke examens is een TSB-attest vereist.

De deelname wordt door de kerken bekostigd.

Voor informatie en opgave als TSB-lid kunt u bellen of schrijven naar de secretaris van de TSB:

C.M. van der Klis,
Looiersdreef 514,
7328 HR Apeldoorn,
tel.: 055-5338717
(b.g.g. 0229-231921).

Programma TSB-seizoen 1996/1997

07-09-96

Lezing: drs H. Smit: JOHN W.R. STOTT, 'THE CROSS OF CHRIST'.
Preek: Gen. 11:1-9, Karel Smouter.

05-10-96

Preek: 1 Kor. 2:1-5, Wilbert Scheffer.
Lezing: drs H. de Jong: HET EVANGELIE VAN THOMAS.

02-11-96

Exegesedag i.s.m. Het Seminarie, in Amersfoort: APOCALYPTIEK IN HET OUDE TESTAMENT (Jesaja 24 t/m 27, Daniël 7 t/m 12 en Joël 1).

07-12-96

Lezing: drs J.C. Schaeffer: JONATHAN EDWARDS.
Preek: H.C. Zondag 31, Dick Sein.

18-01-97

Preek: Jer. 29:4-7, Rolie Barth.
Lezing: VRIJE TRIBUNE.

15-02-97

Lezing: drs H. Smit: DR J. VAN BEELEN, 'DOET DIT TOT MIJN GEDACHTENIS'.

Preek: Matt. 7:13-23, Willem Molemaker.

15-03-97

Preek: H.C. Zondag 51, Laurens van Baardewijk.
Lezing: prof. dr W. van 't Spijker: PRE-DESTINATIE BIJ CALVIJN.

12-04-97

Lezing: drs H. de Jong: DE GESCHIEDENIS VAN JOZEF.
Preek: Rom. 7:13-26, Henk Reitsema.

Weekend in 'De Wittenberg' te Zeist:
09-05-97

Preek: 2 Kron. 30:1-31:1, Jan Willem Ploeg.

10-05-97

Lezing: drs J.C. Schaeffer: GRENZEN VAN HET PASTORAAT.
Lezing: drs A. Kamsteeg: KERKELIJKE EENHEID.

Bilthoven/De Bilt

Het penningmeesterschap van de diaconie wordt behartigd door de heer J.W. Gunnink, Kees Boekelaan 1, 3723 BA Bilthoven.

Preekconsent

De regio Arnhem heeft student K.C. Smouter geëxamineerd en geschikt bevonden voor het preekconsent in de kerken. Het adres van de heer K.C. Smouter luidt: van Kinsbergenstraat 8, 7311 BM Apeldoorn, tel.: 055-5 212 934.

Katwijk en Lisse

Zoals bekend is ds P.A. Strating de predikant van beide Gemeenten. Enkele keren in het jaar houden deze kerken gezamenlijke avonddiensten. Zo ook in de periode van 28 juli tot en met 1 september a.s. Op de zondagen 28 juli, 4 augustus en 11 augustus worden deze gezamenlijke avonddiensten gehouden in Katwijk en op de zondagen 18 augustus, 25 augustus en 1 september in Lisse.

Onder
andere(n)

Stichting Steun aan Roeping voor Frankrijk

Ruim vijf jaar geleden, werd de stichting 'Steun aan Roeping naar Frankrijk' in het leven geroepen.

Deze stichting heeft als doelstelling de

financiële ondersteuning van Nederlandse predikanten, die hun roeping willen volgen om de Union Nationale des Eglises Réformées Evangéliques Indépendantes de France (EREI) in het ambt van predikant te gaan dienen.

De respons vanuit de kerken was verblijdend groot: in betrekkelijk korte tijd bouwde de stichting een zodanig fonds op dat actieve steun kon worden verleend, in het bijzonder in verband met de overgang van het gezin van de christelijke gereformeerde predikant ds. D.A. Brien naar Frankrijk, later naar de EREI-gemeente te Parijs. Verleden jaar nog heeft de stichting een toernee van ds. Brien in Nederland georganiseerd.

In de afgelopen periode hebben zich geen andere kandidaten voor ondersteuning gemeld.

Inmiddels is de situatie in de Franse kerken aanzienlijk veranderd; van een tekort aan toekomstige predikanten is geen sprake meer en in de toekomst ook niet te verwachten.

Met het oog hierop heeft het stichtingsbestuur besloten zijn activiteiten grotendeels te staken, geen wervingsacties meer te voeren en slechts voort te bestaan om het noodfonds (een buffer-bedrag i.v.m. eventuele calamiteiten, zoals een plotselinge gedwongen terugkeer van ds. Brien naar Nederland) te beheren.

Graag zegt het bestuur alle gevers van harte dank.

Met de gaven is een goed werk verricht.

De Franse kerken blijven echter permanent aangewezen op actieve steun vanuit het buitenland.

In verband hiermee verwijzen wij hen, die ons voorheen hebben geholpen, naar de SSGKF (Stichting Steun Gereformeerde Kerken in Frankrijk, voorzitter ds. K. Boersma) en de stichting SHGEF (Stichting Hulpverlening Gereformeerde Evangelieverkondiging in Frankrijk, secretaris dhr. J.P. Compagnie).

Beide stichtingen bevelen wij van harte aan; de eerste stichting steunt projecten, aangedragen door het Comité Permanente van de EREI, de tweede stichting steunt heel direct de financieel noodlijdende EREI-gemeente te Parijs.

Namens het stichtingsbestuur,
prof.dr. H.G.L. Peels (voorzitter)
drs. M.C. Mulder (secretaris)

*Maar 't is mij goed, mijn zaligst lot,
nabij te wezen bij mijn God!
'k Vertrouw op Hem geheel en al,
den Heer, wiens werk ik roemen zal.
Psalm 73:14b*

Verlangend om heen te gaan heeft onze Hemelse Vader thuis-
gehaald onze lieve, zorgzame moeder en grootmoeder

Gerrigje Schutte-Prins
weduwe van **H. Schutte**

3-11-1910

12-7-1996

Marknesse: Chris en Martha Simonse-Schutte
Gerdien, Christiaan, Hennie,
Wim-Martijn, Sander

Kampen: Henk en Martha Schutte-Brouwer
Michiel, Matthijs, Jos

Kampen: Allard en Willy Schutte-Schinkel
Henk-Jurriën en Linda,
Gerrieke en Luuk, Beatrix, Wim,
Esther

Rohrbach (Zw.): Aly Schutte

Emmeloord: Henk en Diny Uny-Schutte
Herco, Arjen

Ens: Jurrie en Gea Schutte-Ferweda
Martine, Paulien, Geert-Jurriën

Rijssen: Gerry Schutte

Wapenveld: Gerrit en Henny Bredenhoff-Schutte
Jaap, Rob, René, Thijs

West-Beemster: Nico en Elly de Groot

Twello: Johan en Elsbeth de Kaste

Kampen, 12 juli 1996

Correspondentie-adres:
M. Simonse-Schutte, Kleiweg 27, 8316 PD Marknesse

De begrafenis heeft op woensdag 17 juli plaatsgevonden op de
algemene begraafplaats van Kampen te IJsselmuiden.

*O paradys, sa grien bigerze
mijn hert lûkt nei syn oarsprong ta
en altyd sil 'k ûnwennich wêze
salang ik dy net werfoun ha.
Fedde Schurer*

Overleden onze lieve heit en pake

Gitze Wiebe de Boer
gehuwd geweest met **Grietje Kronemeijer**

* Ureterp, 26 november 1913 † Haulerwijk, 6 juli 1996

„Wentel uw weg op de Here en vertrouw op Hem en Hij zal het
maken.”
Psalm 37:5

Steenwijk: J. Ruiter-de Boer
J.H. Ruiter

Maastricht: J.J. Hornstra-de Boer
G. Hornstra

Sneek: M.J. de Boer
H.G. de Boer-Nolles

Nijeholtwolde: F.M. Kramer-de Boer
J.J. Kramer

Gorredijk: J.W.L. de Boer

Klein- en achterkleinkinderen

De begrafenis heeft inmiddels plaatsgehad op de algemene
begraafplaats te Haulerwijk.

OBI... Al 8 jaar overwintering op Bali

Ontvlucht kou en gladheid voor
4, 6 of 8 weken in jan. 1997.
Keuze uit 10 hotelparken.
Te combineren met Sumatra, Maleisië,
Singapore.

Nieuw: HOTELWISSELPLAN!

Nederlandse arts gaat weer mee.
Ds. J.M. Smelik uit Nieuwegein,
gastheer op Bali in hotel Dhyana Pura,
gaat voor in de kerkdiensten.

Infodagen: 31-7 en 14-8 in Nunspeet.
Inl.: OBI, tel. 038-4229038, fax 038-4230638

